

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

C 82

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

59ο έτος

3 Μαρτίου 2016

Περιεχόμενα

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

513η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ της 20ης και 21ας Ιανουαρίου 2016

2016/C 082/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μέτρων σχετικά με τη θέσπιση κοινών κανόνων για την τιτλοποίηση και ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για απλές, διαφανείς και τυποποιημένες συναλλαγές και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/65/ΕΚ, 2009/138/ΕΚ και 2011/61/ΕΕ και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1060/2009 και (ΕΕ) αριθ. 648/2012» [COM(2015) 472 final — 2015/0226 (COD)] και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων» [COM(2015) 473 final — 2015/0225 (COD)]	1
2016/C 082/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό ενός πλαισίου για την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης και την κατάργηση της οδηγίας 2010/30/ΕΕ» [COM(2015) 341 final — 2015/0149 (COD)]	6
2016/C 082/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έναρξη της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με τον ανασχεδιασμό της αγοράς ενέργειας» [COM(2015) 340 final]	13
2016/C 082/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Νέα συμφωνία για τους καταναλωτές ενέργειας» [COM(2015) 339 final]	22

EL

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

513Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ ΤΗΣ 20ΗΣ ΚΑΙ 21ΑΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2016

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μέτρων σχετικά με τη θέσπιση κοινών κανόνων για την τιτλοποίηση και ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για απλές, διαφανείς και τυποποιημένες συναλλαγές και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/65/ΕΚ, 2009/138/ΕΚ και 2011/61/ΕΕ και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1060/2009 και (ΕΕ) αριθ. 648/2012»

[COM(2015) 472 final — 2015/0226 (COD)]

και

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων»

[COM(2015) 473 final — 2015/0225 (COD)]

(2016/C 082/01)

Εισηγητής: ο κ. Daniel MAREELS

Το Συμβούλιο, στις 27 Οκτωβρίου 2015, και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 14 Οκτωβρίου 2015, αποφάσισαν, σύμφωνα με το άρθρο 114 της ΣΛΕΕ, να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα:

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μέτρων σχετικά με τη θέσπιση κοινών κανόνων για την τιτλοποίηση και ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για απλές, διαφανείς και τυποποιημένες συναλλαγές και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/65/ΕΚ, 2009/138/ΕΚ και 2011/61/ΕΕ και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1060/2009 και (ΕΕ) αριθ. 648/2012»

[COM(2015) 472 final — 2015/0226 (COD)]

και την

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων»

[COM(2015) 473 final — 2015/0225 (COD)]

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Δεκεμβρίου 2015.

Κατά την 513η σύνοδο ολομέλειας, της 20ής και 21ης Ιανουαρίου 2016 (συνεδρίαση της 20ής Ιανουαρίου 2016) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 176 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 6 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προτάσεις για τη θέσπιση καθεστώτος «απλής, διαφανούς και τυποποιημένης τιτλοποίησης» (τιτλοποιήσεις STS), καθώς και την προσαρμογή των απαιτήσεων προληπτικής εποπτείας για τα πιστωτικά ιδρύματα και τις επιχειρήσεις επενδύσεων. Οι προτάσεις αυτές εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο του «Σχεδίου δράσης για την οικοδόμηση μιας Ένωσης Κεφαλαιαγορών»⁽¹⁾.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ταχεία έγκριση των προτάσεων για τις τιτλοποιήσεις, οι οποίες δημοσιεύθηκαν μαζί με το σχέδιο δράσης για την οικοδόμηση μιας Ένωσης Κεφαλαιαγορών. Το ζητούμενο είναι να ληφθούν τα αναγκαία μέτρα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Έτσι, εκτιμάται ότι θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν πρόσθετοι πόροι για την τραπεζική χρηματοδότηση, πράγμα που έχει ζωτική σημασία, ιδίως για τις ΜΜΕ και τα νοικοκυριά.

1.3. Στο σημερινό ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα, τα τραπεζικά δάνεια αντιπροσωπεύουν το 75-80 % της συνολικής χρηματοδότησης της οικονομίας, και στο μέλλον οι ΜΜΕ και τα νοικοκυριά θα συνεχίσουν να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την τραπεζική χρηματοδότηση. Η αναθέρμανση της αγοράς αυτής θα μπορούσε να θέσει στη διάθεση του ιδιωτικού τομέα συμπληρωματικές πιστώσεις ύψους 100 έως 150 δισεκατ. ευρώ, ποσό που αντιπροσωπεύει αύξηση κατά 1,6 % των πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει τη σπουδαιότητα των πράξεων τιτλοποίησης για τις ΜΜΕ, δεδομένου του εξέχοντος ρόλου που αυτές διαδραματίζουν στην ευρωπαϊκή οικονομία.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η τραπεζική χρηματοδότηση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με χρηματοδότηση από την αγορά, που θα αναπτυχθεί περαιτέρω στο πλαίσιο της Ένωσης Κεφαλαιαγορών. Οι δύο αυτές μορφές χρηματοδότησης δεν πρέπει να θεωρούνται ανταγωνιστικές αλλά συμπληρωματικές.

1.5. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι πρέπει να προτιμηθεί μια ολιστική προσέγγιση. Το νέο πλαίσιο τιτλοποίησης απαιτεί μια βιώσιμη και ολοκληρωμένη προσέγγιση και την επιδίωξη μιας κατάλληλης και ορθής ισορροπίας. Πρέπει να ληφθούν υπόψη, σε όλα τα επίπεδα, όλοι οι απαιτούμενοι στόχοι και τα συμφέροντα όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Εν προκειμένω, επικροτούνται τόσο οι προσπάθειες υπέρ της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, όσο και η προτιμώμενη προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία οι επενδυτές έχουν δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις.

1.6. Η ανάκαμψη των πράξεων τιτλοποίησης προϋποθέτει ότι ο νέος κανονισμός θα είναι αρκετά φιλόδοξος. Τα κριτήρια STS πρέπει να είναι ρεαλιστικά και εφικτά για το σύνολο των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της χρηματοδότησης, είτε είναι μεγάλες είτε μικρές και τοπικές. Ομοίως, οι πράξεις τιτλοποίησης πρέπει να είναι ελκυστικές για τους επενδυτές. Σε περίπτωση επιτυχίας, ο νέος κανονισμός θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της χρηματοδότησης της οικονομίας, την αύξηση των επενδύσεων και την τόνωση της ανάπτυξης. Ταυτόχρονα πρέπει να προσδιοριστούν σαφώς οι κίνδυνοι που θα προκύψουν και να ξεκαθαριστεί ποιοι θα πρέπει να τους αναλάβουν, να ληφθεί δε υπόψη όλο το φάσμα της αλυσίδας, από τον εκδότη έως τον επενδυτή. Είναι πλέον απαραίτητο να μην επαναληφθούν τα λάθη του παρελθόντος.

1.7. Οι αρχές της ασφάλειας, της διαφάνειας και της εφαρμογής («enforcement») πρέπει να ενσωματωθούν στον κανονισμό, ώστε να βελτιωθεί η εμπιστοσύνη στις νέες αγορές. Η εποπτεία πρέπει να αναπτυχθεί επαρκώς, τόσο σε επίπεδο ΕΚΤ όσο και σε επίπεδο εθνικών αρχών, η δε διεθνής διάσταση δεν μπορεί να παραβλεφθεί.

1.8. Δεδομένης της πολυπλοκότητας του θέματος και των συναφών κινδύνων, η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι η τιτλοποίηση δεν μπορεί να είναι διαθέσιμη στους μικροεπενδυτές και στους καταναλωτές. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η παρούσα οικειοθελής προσέγγιση δεν επαρκεί και ζητεί να συμπεριληφθεί ρητή απαγόρευση στα κείμενα.

1.9. Προβλέπεται αξιολόγηση του συστήματος μετά την πάροδο τεσσάρων ετών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αξιολόγηση αυτή πρέπει να πραγματοποιηθεί νωρίτερα. Θεωρεί ως ενδεδειγμένη μια προθεσμία δύο ετών.

1.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι πολύ σημαντικό οι πολιτικοί ιθύνοντες της ΕΕ να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στον διεθνή και παγκόσμιο διάλογο σχετικά με τις τιτλοποιήσεις, προκειμένου να διασφαλιστεί το κοινοτικό κεκτημένο αλλά και επαρκής εναρμόνιση σε διεθνές επίπεδο.

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — «Σχέδιο Δράσης για την Οικοδόμηση Ένωσης Κεφαλαιαγορών», COM(2015) 468 final. Βλέπε: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1447000363413&uri=CELEX:52015DC0468>

2. Ιστορικό

2.1. Μόλις ανέλαβε τα καθήκοντά της, η Επιτροπή Juncker όρισε τις τρεις **βασικές της προτεραιότητες**, που είναι η **ανάπτυξη, η απασχόληση και οι επενδύσεις**.

2.2. Για την επίτευξη των στόχων αυτών, η Επιτροπή ενέκρινε το σχέδιο επενδύσεων για την Ευρώπη που περιλαμβάνει τρεις πτυχές:

- την κινητοποίηση επενδύσεων ύψους τουλάχιστον 315 δισεκατ. ευρώ σε τρία έτη,
- τη στήριξη των επενδύσεων στην πραγματική οικονομία,
- **τη δημιουργία ενός ευνοϊκού για τις επενδύσεις περιβάλλοντος** ⁽²⁾.

2.3. Με το **σχέδιο δράσης για τη δημιουργία Ένωσης Κεφαλαιαγορών**, της 30ής Σεπτεμβρίου 2015, η Επιτροπή επιδιώκει ταυτόχρονα την κινητοποίηση κεφαλαίων και τη δημιουργία μιας πραγματικά ενιαίας κεφαλαιαγοράς στην Ευρώπη, αλλά και να προσδιορίσει μία από τις μείζονες συνιστώσες του τρίτου σκέλους του επενδυτικού σχεδίου έως το 2019.

2.4. Μαζί με το σχέδιο δράσης, η Επιτροπή κατέθεσε τις προτάσεις της σχετικά με την **τιτλοποίηση** ⁽³⁾. Οι προτάσεις ενσωματώνονται σε μια δέσμη νομοθετικών μέτρων **η οποία περιλαμβάνει δύο προτάσεις**, καθεμία από τις οποίες καλύπτει συγκεκριμένα ζητήματα:

2.4.1. αφενός, μια πρόταση για την **τιτλοποίηση**. Η πρόταση κανονισμού έχει ως στόχο τη θέσπιση ενός κοινού και συγκεκριμένου πλαισίου για όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά τιτλοποίησης και τον ορισμό ενός υποσυνόλου επιχειρήσεων που ανταποκρίνονται σε ορισμένα κριτήρια επιλεξιμότητας: **«απλές, διαφανείς και τυποποιημένες τιτλοποιήσεις»** ή **«τιτλοποιήσεις STS»** ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾.

2.4.2. αφετέρου, μια πρόταση για την τροποποίηση του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει την τιτλοποίηση στο δίκαιο της Ένωσης, ιδίως όσον αφορά τις **κεφαλαιακές απαιτήσεις για τα πιστωτικά ιδρύματα και τις επιχειρήσεις επενδύσεων**, ούτως ώστε να διασφαλιστεί μια ρύθμιση των τιτλοποιήσεων STS που είναι πιο ευαίσθητη στον κίνδυνο ⁽⁶⁾, ούτως ώστε να ληφθούν δεόντως υπόψη οι ιδιαιτερότητες των τιτλοποιήσεων STS.

2.4.3. Η πρώτη πρόταση περιλαμβάνει ορισμένες διατάξεις που ισχύουν για όλες τις τιτλοποιήσεις, κυρίως όμως δημιουργεί ένα πλαίσιο για τις **τιτλοποιήσεις STS**. Έτσι, γίνεται αναφορά στη διαδικασία με την οποία η τιτλοποίηση είναι δομημένη και όχι στην υποκείμενη πιστωτική ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού.

2.4.4. Η δεύτερη πρόταση αφορά, με συμπληρωματικό τρόπο, την **προληπτική αντιμετώπιση** των τιτλοποιήσεων, που λαμβάνει δεόντως υπόψη τις ιδιαιτερότητες των αγορών αυτών. Ειδικότερα, η πρόταση αφορά τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις θέσεις τιτλοποίησης, όπως η πιο ευαίσθητη στους κινδύνους επεξεργασία των τιτλοποιήσεων STS.

3. Παρατηρήσεις και σχόλια

3.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι οι προτάσεις για την τιτλοποίηση δημοσιεύθηκαν ταυτόχρονα με το σχέδιο δράσης για τη δημιουργία Ένωσης Κεφαλαιαγορών. Το ζητούμενο είναι πλέον να ληφθούν γρήγορα τα αναγκαία μέτρα. Πράγματι, οι ευρωπαϊκές οικονομίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την τραπεζική χρηματοδότηση. Στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα, τα τραπεζικά δάνεια αντιπροσωπεύουν το 75-80 % της συνολικής χρηματοδότησης της οικονομίας ⁽⁷⁾. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η τραπεζική χρηματοδότηση συμβαδίζει με τη χρηματοδότηση από την κεφαλαιαγορά και ότι πρέπει να θεωρούνται συμπληρωματικές.

⁽²⁾ Βλέπε δικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/index_fr.htm

⁽³⁾ Στο σχέδιο κανονισμού (αιτιολογική σκέψη 1) η τιτλοποίηση αφορά πράξεις που επιτρέπουν στον δανειοδότη —συνήθως ένα πιστωτικό ίδρυμα— να αναχρηματοδοτήσει ένα σύνολο δανείων ή ανοιγμάτων, όπως δάνεια για την αγορά ακινήτων, χρηματοδοτικές μισθώσεις αυτοκινήτων, καταναλωτικά δάνεια ή πιστωτικές κάρτες, μέσω της μετατροπής τους σε διαπραγματεύσιμους τίτλους. Ο δανειοδότης συγκεντρώνει και επανασυσκευάζει το χαρτοφυλάκιο των δανείων του και τα οργανώνει σε διαφορετικές κατηγορίες κινδύνου για διαφορετικούς επενδυτές, δίνοντας έτσι στους επενδυτές πρόσβαση σε επενδύσεις σε δάνεια και άλλα χρηματοδοτικά ανοίγματα στα οποία κανονικά δεν θα είχαν άμεση πρόσβαση. Οι αποδόσεις για τους επενδυτές προκύπτουν από τις ταμειακές ροές των υποκείμενων δανείων.

⁽⁴⁾ Πρόταση κανονισμού σχετικά με την τιτλοποίηση (βλέπε υποσημείωση 3).

⁽⁵⁾ Η συντομογραφία STS αντιστοιχεί στην αγγλική έκφραση «simple, transparent and standardised [securitisations]».

⁽⁶⁾ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων. Βλέπε: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015PC0473&qid=1445963164202&from=EL>

⁽⁷⁾ Βλέπε «Bank deleveraging, the move from bank to market-based financing, and SME financing» (Η απομόχλευση των τραπεζών, η εγκατάλειψη της τραπεζικής χρηματοδότησης υπέρ της χρηματοδότησης από την αγορά και η χρηματοδότηση των ΜΜΕ), ΟΟΣΑ 2012. Βλέπε: http://www.oecd.org/finance/financial-markets/Bank_deleveraging-Wehinger.pdf

3.2. Επιπλέον, τα επίπεδα επενδύσεων παραμένουν πολύ χαμηλότερα εκείνων που είχαν σημειωθεί πριν από τη χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση. Ενώ το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ) και η ιδιωτική κατανάλωση της ΕΕ ήταν συνολικά κοντά στα επίπεδα του 2007 κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2014, το συνολικό ποσό των επενδύσεων ήταν κατά 15 % χαμηλότερο από αυτό του 2007 ⁽⁸⁾.

3.3. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει τη σημασία της τιτλοποίησης, ιδίως για τις ΜΜΕ που εξακολουθούν να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την τραπεζική χρηματοδότηση ⁽⁹⁾. Οι ΜΜΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ευρωπαϊκή οικονομία, δεδομένου ότι αντιπροσωπεύουν πάνω από το 98 % των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, εξασφαλίζουν πάνω από το 67 % των θέσεων απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα στην ΕΕ και παράγουν το 58 % της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας των επιχειρήσεων ⁽¹⁰⁾.

3.4. Επιπλέον, οι τιτλοποιήσεις δανείων προς τις ΜΜΕ είναι προς το παρόν πολύ περιορισμένες, σε αντίθεση με τις τιτλοποιήσεις που αφορούν ακίνητα, τα οποία έχουν πληγεί πολύ λίγο από τη χρηματοπιστωτική κρίση. Επί του παρόντος, μόνο το 8 % της αγοράς τιτλοποίησης αφορά τις ΜΜΕ, σε σύγκριση με 58 % για τα RMBS ⁽¹¹⁾. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι απαιτείται να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις τιτλοποιήσεις που συνδέονται με τις ΜΜΕ στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη δημιουργία μιας ενιαίας κεφαλαιαγοράς.

3.5. Η αναζωογόνηση της αγοράς τιτλοποίησης και ειδικότερα η κατηγορία «ΜΜΕ» είναι ζωτικής σημασίας. Στο επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη, η δημιουργία μιας βιώσιμης αγοράς για τιτλοποιήσεις υψηλής ποιότητας χαρακτηρίστηκε ως ένας από τους πέντε τομείς στους οποίους απαιτείται η ανάληψη βραχυπρόθεσμης δράσης. Εάν αυτή η αγορά τιτλοποίησης επιστρέψει στα προ κρίσης μέτρα επίπεδα έκδοσης και η νέα έκδοση χρησιμοποιηθεί από τα πιστωτικά ιδρύματα για την παροχή νέων πιστώσεων, τα ιδρύματα αυτά θα είναι σε θέση να παρέχουν ένα επιπλέον ποσό πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα που θα κυμαίνεται μεταξύ 100-150 δισεκατ. ευρώ. Αυτό θα αντιπροσώπευε μια αύξηση κατά 1,6 % των πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά της ΕΕ ⁽¹²⁾.

3.6. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη ταχθεί υπέρ της αναζωογόνησης, αλλά υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Για να μην επαναληφθούν τα λάθη που διαπράχθηκαν στο παρελθόν στις Ηνωμένες Πολιτείες, η ΕΟΚΕ προτείνει να διευκρινιστεί σαφώς το πλαίσιο για την τιτλοποίηση ⁽¹³⁾. Ομοίως, θεωρεί ότι μια βιώσιμη αγορά τιτλοποίησης υψηλής ποιότητας προϋποθέτει την προώθηση βασικών δομών που να χαρακτηρίζονται από βραχείες αλυσίδες διαμεσολάβησης ώστε να υπάρξει άμεση σύνδεση μεταξύ αποταμιευτών και δανειοληπτών ⁽¹⁴⁾.

3.7. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι σημαντικό να υιοθετηθεί μια ολιστική, σε βάθος και βιώσιμη προσέγγιση, να ληφθούν υπόψη όλοι οι απαιτούμενοι στόχοι, καθώς και τα συμφέροντα όλων των ενδιαφερόμενων μερών, και όλοι αυτοί οι παράγοντες να συνδυαστούν κατά τρόπο δίκαιο και αποτελεσματικό. Κάθε μέτρο πρέπει να έχει θετικό αντίκτυπο τόσο στη χρηματοδότηση της οικονομίας (βλέπε ανωτέρω), όσο και στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και στα συμφέροντα των επενδυτών.

3.8. Η επιλογή ενός κανονισμού στο πλαίσιο εφαρμογής της πρωτοβουλίας αυτής είναι η καταλληλότερη επιλογή κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, εφόσον πρόκειται για τη δημιουργία μιας πραγματικής ενιαίας αγοράς. Η νομοθεσία πρέπει να είναι αρκετά φιλόδοξη και ελκυστική για τους επενδυτές αν θέλουμε να συνοδεύεται από συγκεκριμένα θετικά αποτελέσματα.

3.9. Η ΕΟΚΕ εκτιμά τις προσπάθειες για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και τις επακόλουθες δυνατότητες. Οι προτάσεις προβλέπουν επίσης μια σειρά υποχρεώσεων διαφάνειας και διευκολύνουν την ευρύτερη και αποτελεσματικότερη κατανομή των κινδύνων μεταξύ περισσότερων φορέων, τόσο εντός όσο και εκτός του χρηματοπιστωτικού τομέα.

3.10. Η ΕΟΚΕ αποδίδει μεγάλη σημασία σε αυτές τις υποχρεώσεις διαφάνειας, εφόσον η έλλειψη διαφάνειας και ομοιομορφίας συνιστά ένα από τα κύρια εμπόδια για την ανάπτυξη της αγοράς τιτλοποίησης. Η βασική αρχή της διακρίσεως μεταξύ διαφόρων κατηγοριών τιτλοποιημένων προϊόντων και της εισαγωγής απλών, διαφανών και τυποποιημένων προϊόντων εκλαμβάνεται ως το κατάλληλο μέσο για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και την αναθέρμανση της αγοράς.

3.11. Η απαίτηση διατήρησης κινδύνου διασφαλίζει ότι τα μέρη που εκτελούν τις εργασίες αυτές θα πρέπει επίσης να αναλάβουν έναν ελάχιστο κίνδυνο χαρτοφυλακίου. Η ΕΟΚΕ θεωρεί, συνεπώς, αυτή την απαίτηση ως γενική αρχή. Εφιστά επίσης την προσοχή στην αδυναμία των μοντέλων «δημιουργίας και διανομής δανείων» να εμφανιστούν εκ νέου.

⁽⁸⁾ «Ενημερωτικό δελτίο 1 — Γιατί χρειαζόμαστε ένα επενδυτικό σχέδιο για την ΕΕ;» Κοινό έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της ΕΤΕπ. Βλέπε: http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/factsheet1-why_el.pdf

⁽⁹⁾ Βλέπε ενημερωτική έκθεση «Πρόσβαση των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση» (EESC-2014-06006-00-00-RI-TRA), σημείο 1.2.5, και γνωμοδότηση «Χρηματοδότηση των επιχειρήσεων: μελέτη νέων μηχανισμών χρηματοδότησης» (ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 20), σημείο 1.5.

⁽¹⁰⁾ Ετήσια έκθεση για τις ευρωπαϊκές ΜΜΕ 2013/2014, όπως αναφέρεται στην ενημερωτική έκθεση σχετικά με την πρόσβαση των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση (EESC- 2014-06006-00-01-RI-TRA).

⁽¹¹⁾ Residential Mortgage-Backed Securities (ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια).

⁽¹²⁾ Πρόταση κανονισμού για τις τιτλοποιήσεις.

⁽¹³⁾ Βλέπε γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση — Συνέχεια» (ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 91), σημείο 3.3.2.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Πράσινη Βίβλος — Οικοδόμηση Ένωσης Κεφαλαιαγορών» (ΕΕ C 383 της 17.11.2015, σ. 64), σημείο 3.9.

3.12. Οι επενδυτές έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις. Όσοι τοποθετούν τα κεφάλαιά τους για να έχουν κέρδη έχουν το καθήκον της δέουσας επιμέλειας («Due diligence») σε σχέση με τις τιτλοποιήσεις στις οποίες επενδύουν. Η διαφορετική άποψη και ο καταλογισμός της ευθύνης στις εποπτικές αρχές και στις δημόσιες αρχές συνεπάγεται την υποχρέωση εξέτασης του ενοχλητικού ζητήματος του ηθικού κινδύνου («moral hazard»).

3.13. Οι πράξεις και οι αγορές τιτλοποίησης μπορούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, να ενέχουν κινδύνους. Αυτό είναι το δίδαγμα που μπορούμε να αντλήσουμε από το πρόσφατο παρελθόν, κατά τη διάρκεια του οποίου σημειώθηκαν ορισμένα λάθη. Το ζητούμενο σήμερα είναι να διασφαλιστεί ότι, στο πλαίσιο της αναζωογόνησης που επιδιώκουμε, δεν θα επαναληφθούν τα λάθη του παρελθόντος, πράγμα, εξάλλου, που φαίνεται στην πρόθεση της Επιτροπής στο επενδυτικό σχέδιο που δημοσίευσε τέλη του 2014. Πρέπει να διευκρινιστεί με σαφήνεια, στο πλαίσιο του νέου περιβάλλοντος, ο κίνδυνος που απορρέει από αυτό και οι φορείς που θα τον αναλάβουν. Με την εναρμόνιση των κανόνων για την κοινοποίηση, με την παροχή δομημένων δεδομένων και με τη χρήση ολοκληρωμένων μοντέλων, θα καταστεί δυνατό να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών και να βελτιωθεί η αξιολόγηση κινδύνου. Σε συνδυασμό με την καλύτερη ποιότητα των δεδομένων, αυτό θα συμβάλει στο να καταστεί εντελώς περιττή η συμμετοχή εξωτερικών οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας.

3.14. Οι αρχές της ασφάλειας, της διαφάνειας και της εφαρμογής («enforcement») πρέπει να συμπεριληφθούν στον νέο κανονισμό, πράγμα που θα συμβάλει και στη βελτίωση της εμπιστοσύνης στις νέες αγορές. Η εποπτεία πρέπει να αναπτυχθεί επαρκώς και δεν πρέπει να παραβλεφθεί η διεθνής διάσταση.

3.15. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την αρχή σύμφωνα με την οποία οι εν λόγω εργασίες και αγορές προορίζονται για τους επαγγελματίες και θεσμικούς επενδυτές, τις τράπεζες και άλλους επενδυτές μακροπρόθεσμα. Στα σχέδια, η άποψη που προβάλλεται είναι ότι οι μικροεπενδυτές και οι καταναλωτές δεν πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αυτές. Λαμβανομένης υπόψη της πολυπλοκότητας του θέματος και των σχετικών κινδύνων, είναι η ορθή προσέγγιση, αλλά η ΕΟΚΕ επιμένει η απαγόρευση αυτή να περιλαμβάνεται ρητά στα κείμενα.

3.16. Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι τα υφιστάμενα κείμενα περιορίζονται στην εναρμόνιση ορισμένων βασικών στοιχείων των αγορών τιτλοποίησης και δεν αναφέρονται καθόλου σε μια μελλοντική συμπληρωματική εναρμόνιση, για τις αγορές αυτές, των υφιστάμενων διαδικασιών και πρακτικών. Η προσοχή μας πρέπει να εστιαστεί σε όλες τις προσπάθειες στον εν λόγω τομέα και οι οποίες πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο παρακολούθησης και αξιολόγησης.

3.17. Όσον αφορά την αξιολόγηση που προβλέπεται τέσσερα έτη μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας πρωτοβουλίας, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη μείωση της προθεσμίας σε δύο έτη ώστε να εξασφαλιστεί στο έργο κάθε πιθανότητα επιτυχίας.

3.18. Επιπλέον, είναι σημαντικό οι ευρωπαϊκοί φορείς χάραξης πολιτικής να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στις συζητήσεις σε διεθνές επίπεδο. Πρόκειται, ειδικότερα, για τις συζητήσεις της Βασιλείας⁽¹⁵⁾, για την ανάπτυξη ενός νομικού πλαισίου για απλές, διαφανείς και τυποποιημένες τιτλοποιήσεις, προκειμένου να εξασφαλιστεί επαρκές επίπεδο εναρμόνισης σε διεθνές επίπεδο.

Βρυξέλλες, 20 Ιανουαρίου 2016.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁵⁾ Διαβούλευση με την επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία και με τη Διεθνή Οργάνωση Επιτροπών Εποπτείας Χρηματοπιστηρίων σχετικά με τα κριτήρια καθορισμού απλών, διαφανών και συγκρίσιμων πράξεων τιτλοποίησης. Η διαβούλευση διεξήχθη μεταξύ της 11ης Δεκεμβρίου 2014 και της 13ης Φεβρουαρίου 2015.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό ενός πλαισίου για την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης και την κατάργηση της οδηγίας 2010/30/ΕΕ»

[COM(2015) 341 final — 2015/0149 (COD)]

(2016/C 082/02)

εισηγητής: ο κ. Emilio FATOVIC

Το Συμβούλιο, στις 31 Αυγούστου 2015, και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 15 Σεπτεμβρίου 2015, αποφάσισαν, σύμφωνα με το άρθρο 194 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ζητήσουν τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον καθορισμό ενός πλαισίου για την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης και την κατάργηση της οδηγίας 2010/30/ΕΕ»

[COM(2015) 341 final — 2015/0149 (COD)].

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Ιανουαρίου 2016.

Κατά την 513η σύνοδο ολομέλειας της 20ής και 21ης Ιανουαρίου 2016 (συνεδρίαση της 20ής Ιανουαρίου 2016), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 218 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 6 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να θεσπιστεί ένα πλαίσιο επισήμανσης της ενεργειακής απόδοσης καθότι πιστεύει ότι, εφόσον εφαρμοστεί και ενσωματωθεί άρτια στην οδηγία για τον οικολογικό σχεδιασμό, είναι δυνατόν να έχει θετική επίδραση στο περιβάλλον, στους καταναλωτές, στις επιχειρήσεις και στους εργαζομένους.

1.2. Κατά την ΕΟΚΕ, στην πρόταση κανονισμού θίγονται τα κύρια προβλήματα της ισχύουσας νομοθεσίας, όπως η αποτελεσματική εφαρμογή της, η ουσιαστική εποπτεία της αγοράς και το δικαίωμα του καταναλωτή σε μια σαφή, εύληπτη και συγκρίσιμη πληροφόρηση. Συγκεκριμένα, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει την πορεία τυποποίησης και απλοποίησης των ενεργειακών κατηγοριών για όλους τους τύπους προϊόντων.

1.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την επιλογή του κανονισμού έναντι της οδηγίας ως νομοθετικού μέσου για λόγους αποτελεσματικής και ομοιόμορφης εφαρμογής της νομοθετικής πράξης σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ.

1.4. Η ΕΟΚΕ κρίνει ορθή τη δημιουργία βάσης δεδομένων των προϊόντων με σκοπό να καταστεί αποτελεσματικότερη η εποπτεία της αγοράς. Εντούτοις, θεωρεί ότι πρέπει οπωσδήποτε να ενισχυθούν οι διεξοδικοί έλεγχοι στα προϊόντα που διατίθενται στο εμπόριο, για να επαληθεύεται η αντιστοιχία των πραγματικών χαρακτηριστικών του προϊόντος με τα αναγραφόμενα στην επισήμανση.

1.5. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δημιουργήσει και να χρηματοδοτήσει κοινές και τυποποιημένες διαδικασίες επιμόρφωσης όσων εργάζονται και όσων άλλων δραστηριοποιούνται στο πεδίο των εποπτικών και ελεγκτικών διαδικασιών.

1.6. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί τόσο με την απόφαση επιστροφής στην —πιο κατανοητή για τους καταναλωτές— προηγούμενη ενεργειακή κλίμακα Α έως G, όσο και με την καθιέρωση χρωματικής κλίμακας του σήματος κυμαινόμενης από το πράσινο έως το κόκκινο για την καλύτερη ταυτοποίηση της ενεργειακής απόδοσης του κάθε προϊόντος.

1.7. Η ΕΟΚΕ προτείνει την καθιέρωση μιας νέας γραφικής διάταξης του ενεργειακού σήματος για την καταπολέμηση των απομιμήσεων και την αποφυγή δημιουργίας σύγχυσης στον καταναλωτή, ιδίως κατά τη μεταβατική περίοδο. Επίσης, η ΕΟΚΕ εισηγείται να παραμείνει γκρι η απόχρωση για τις κατηγορίες που δεν περιέχουν προϊόντα του εμπορίου είτε λόγω της αναπροσαρμογής της κλίμακας του προϊόντος είτε λόγω των περιορισμών της οδηγίας για τον οικολογικό σχεδιασμό.

1.8. Η ΕΟΚΕ προτείνει την αναγραφή στην επισήμανση και άλλων σημαντικών στοιχείων για τον καταναλωτή, όπως η ελάχιστη διάρκεια ζωής του προϊόντος, η κατανάλωση ενέργειας του προϊόντος καθ' όλη τη ζωή του, καθώς και το αποτύπωμα διοξειδίου του άνθρακα. Οι πληροφορίες αυτές είναι θεμελιώδους σημασίας αφενός μεν για να μπορούν να είναι οικονομικά συγκρίσιμα τα ενεργειακά προϊόντα που ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες, αφετέρου δε για να αποτρέπεται και να αποθαρρύνεται η προγραμματισμένη απαρχαίωση των προϊόντων.

1.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, όταν ένα τόσο καθοριστικό ζήτημα όπως η θέσπιση ενός καθεστώτος κυρώσεων επαφίεται στο κάθε κράτος μέλος, δεν ευνοείται η ομοιογενής τήρηση της σχετικής νομοθεσίας και ακυρώνεται η αντικατάσταση της οδηγίας από τον κανονισμό.

1.10. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ΕΕ, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, οφείλει να διευκολύνει στον μέγιστο δυνατό βαθμό την πρόσβαση στα προϊόντα υψηλής ενεργειακής απόδοσης, ακόμη και για τις ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες, καταπολεμώντας το φαινόμενο της «ενεργειακής φτώχειας».

1.11. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, βάσει της αρχής «ένα σχέδιο για όλα», η οποία αποσκοπεί στην παραγωγή προϊόντων που θα μπορούν να χρησιμοποιούνται από όλους, πρέπει και οι ετικέτες να είναι πιο κατανοητές για όλους με ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των πολιτών με αναπηρία.

1.12. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να αναλάβει δράση, έτσι ώστε τυχόν πρόσθετες δαπάνες στο πλαίσιο του νέου συστήματος επισήμανσης να μη μετακυλιούνται στους εμπόρους λιανικής ή στους τελικούς χρήστες.

1.13. Η ΕΟΚΕ διαφωνεί με την απουσία ειδικής στρατηγικής για το ηλεκτρονικό εμπόριο, την οποία κρίνει ωστόσο απαραίτητη δεδομένου ότι αποτελεί έναν από τους τομείς όπου η εφαρμογή της οικείας νομοθεσίας είναι εν πολλοίς ελλιπής. Συγκεκριμένα δε, η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι θα ληφθούν γρήγορα τα κατάλληλα μέτρα για τη ρύθμιση των «ιστοτόπων-παζάρι», εκεί δηλαδή όπου διαπιστώνονται οι σοβαρότερες παραβιάσεις της υποχρεωτικής επισήμανσης της ενεργειακής απόδοσης.

1.14. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει την απουσία ειδικών μέτρων για τα λεγόμενα «μεταποιημένα» ενεργειακά προϊόντα. Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητη τη ρύθμιση της εμπορικής διάθεσης ιδίως όσων προϊόντων πωλούνται μέσω ειδικών καταστημάτων λιανικής, προς αποφυγή νομικών κενών και κυρίως για λόγους καλύτερης σύζευξης των στρατηγικών υπέρ της ενεργειακής απόδοσης και της κυκλικής οικονομίας.

1.15. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στα εισαγόμενα από τρίτες χώρες προϊόντα για λόγους προστασίας της παραγωγής στην ΕΕ από μορφές αθέμιτου ανταγωνισμού ή απάτης σε περίπτωση καταφανούς απομίμησης σημάτων.

1.16. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να επιτύχει τους στόχους της ενεργειακής απόδοσης μόνο με την ενεργό συμμετοχή των καταναλωτών. Για τον λόγο αυτό ζητείται να συνεργαστεί η οργανωμένη κοινωνία πολιτών με τις εθνικές κυβερνήσεις με σκοπό την προαγωγή μιας αποτελεσματικότερης και ευρύτερης πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης —μεταξύ άλλων— των μεμονωμένων εμπόρων λιανικής.

1.17. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση περί υποχρεωτικού ενεργειακού σήματος στη διαφήμιση κάθε προϊόντος ή, όταν αυτό είναι αδύνατο, να αναφέρεται τουλάχιστον η ενεργειακή του κατηγορία, έτσι ώστε ο καταναλωτής να είναι καλύτερα ενημερωμένος και ευαισθητοποιημένος.

1.18. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι δεν επαρκεί μία μόνο εβδομάδα μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου για την οριστική μεταπήδηση στο νέο καθεστώς επισήμανσης των προϊόντων και άρα ζητείται η επέκτασή της στις 30 ημέρες.

1.19. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να επιδείξει μεγαλύτερη σύνεση και μέτρο στις κατ' εξουσιοδότηση πράξεις. Πιο συγκεκριμένα, ζητά οι πράξεις αυτές να είναι σαφώς διατυπωμένες, να διασφαλίζεται η ενδεδειγμένη εξέταση τους από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και, κυρίως, πρέπει η έκδοσή τους να βασίζεται σε άρτιες διαβουλεύσεις με τα κράτη μέλη, την ΕΟΚΕ και τους λοιπούς συναρμοδιστές.

1.20. Η ΕΟΚΕ εκτιμά μεν ότι είναι εύλογη η προβλεπόμενη οκταετής περίοδος για την επανεξέταση του πλαισίου της επισήμανσης, αλλά αντιπροτείνει την υποβολή του πλαισίου αυτού σε μια μεσοπρόθεσμη εκτίμηση αντικτύπου.

1.21. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας τη δημιουργία ενός σταθερού και σαφούς μηχανισμού αναπροσαρμογής της κλίμακας, προκειμένου οι επόμενες αναπροσαρμογές κλίμακας, που θα καταστούν απαραίτητες λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης της αγοράς, να είναι οικονομικές, ακριβείς και αδιαμφισβήτητες. Επομένως, συνιστά η αναπροσαρμογή της κλίμακας να γίνεται μόνο όταν θα έχουμε φθάσει στο σημείο τα προϊόντα ενεργειακής κατηγορίας Α να αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 20 % της αγοράς.

2. Εισαγωγή

2.1. Στις 25 Φεβρουαρίου 2015 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τη δέσμη «Ενεργειακή Ένωση», η οποία συνίσταται στις εξής τρεις ανακοινώσεις:

- Στρατηγική-πλαίσιο για μια ανθεκτική ενεργειακή ένωση με μακρόπνοη πολιτική για την κλιματική αλλαγή⁽¹⁾,
- Ανακοίνωση με θέμα τη θέση της ΕΕ ενόψει της παγκόσμιας συμφωνίας για το κλίμα,
- Μια ανακοίνωση που καθορίζει τα μέτρα που απαιτούνται για την επίτευξη του στόχου του 10 % για τη διασύνδεση της ηλεκτρικής ενέργειας έως το 2020.

2.2. Στην ενωσιακή «Στρατηγική για την ενέργεια», η οποία στηρίζεται σε μια σφαιρική προσέγγιση, τίθεται ο στόχος της βελτίωσης της ασφάλειας, της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας του ενεργειακού εφοδιασμού βάσει των εξής πέντε παραμέτρων:

- ενεργειακή ασφάλεια, αλληλεγγύη και εμπιστοσύνη,
- πλήρως ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας,
- ενεργειακή απόδοση που συμβάλλει στον μετριασμό της ζήτησης,
- απαλλαγή της οικονομίας από τις ανθρακούχες εκπομπές, και
- έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα.

2.3. Από τη συγκεκριμένη στρατηγική προέκυψε ο κανονισμός που θεσπίζει ειδικό πλαίσιο για την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης με σκοπό την κατάρτιση της οδηγίας 2010/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽²⁾.

2.4. Το νέο πλαίσιο για την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης ρυθμίζεται και από μία δεύτερη οδηγία, τη 2009/125/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽³⁾, περί οικολογικού σχεδιασμού. Σύμφωνα με τον αρμόδιο για το κλίμα και την ενέργεια ευρωπαίο επίτροπο κ. Miguel Arias Cañete, με την κοινή εφαρμογή των δύο αυτών νομοθετημάτων, «η ΕΕ θα έχει εξοικονομήσει μέχρι το 2020 τόση ενέργεια όση αυτή που καταναλώνεται κάθε χρόνο στην Ιταλία, δηλαδή 166 εκατ. τόνους πετρελαίου», πράγμα που θα μειώσει δραστικά και τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

2.5. Στον νέο κανονισμό συνεκτιμώνται, μεταξύ άλλων, τα πορίσματα της εκ των υστέρων αξιολόγησης της ισχύουσας νομοθεσίας, τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων που έγιναν με τους πολίτες και τους διάφορους άμεσα ενδιαφερομένους, καθώς και μια ειδική εκτίμηση αντικτύπου⁽⁴⁾.

3. Κύρια σημεία του εγγράφου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει, για πρώτη φορά, μορφή κανονισμού και όχι οδηγίας για λόγους απλούστευσης του ρυθμιστικού περιβάλλοντος για τα κράτη μέλη και τις επιχειρήσεις, αλλά κυρίως για να διασφαλιστεί ότι οι αρχές που τη διέπουν θα εφαρμόζονται και θα τηρούνται ομοιόμορφα σε όλη την ΕΕ.

3.2. Η πρόταση προβλέπει τη δημιουργία βάσης δεδομένων των προϊόντων με σκοπό να καταστεί αποτελεσματικότερη η εποπτεία της αγοράς. Πλέον την ευθύνη για τον εμπλουτισμό της τράπεζας δεδομένων με τις σχετικές πληροφορίες θα έχει ο παραγωγός. Αξίζει δε να υπογραμμιστεί ότι, σήμερα, οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να καταγράφουν αυτές τις πληροφορίες κατόπιν σχετικού αιτήματος των εθνικών εποπτικών αρχών της αγοράς. Επ' αυτού, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι θα είναι ελάχιστο το πρόσθετο κόστος για τις επιχειρήσεις⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ COM(2015) 80 final.

⁽²⁾ Οδηγία 2010/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2010, για την ένδειξη της κατανάλωσης ενέργειας και λοιπών πόρων από τα συνδεδεμένα με την ενέργεια προϊόντα μέσω επισήμανσης και της παροχής ομοιόμορφων πληροφοριών σχετικά με τα προϊόντα (ΕΕ L 153 της 18.6.2010, σ. 1).

⁽³⁾ Οδηγία 2009/125/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, για τη θέσπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού όσον αφορά τα συνδεδεμένα με την ενέργεια εμπορεύματα (ΕΕ L 285 της 31.10.2009, σ. 10).

⁽⁴⁾ SWD(2015) 139.

⁽⁵⁾ COM(2015) 341 final, σημείο 2.3.

3.3. Με την πρόταση κανονισμού επιδιώκεται η αναθεώρηση της ισχύουσας ενεργειακής κλίμακας, η οποία είχε καθιερωθεί με την οδηγία 2010/30/ΕΕ για δύο λόγους:

α) Διαπιστώθηκε ότι η κατηγορία A+ έως A+++ καθιστά την επισήμανση πιο δυσνόητη και αποθαρρύνει τον καταναλωτή από την αγορά προϊόντων μεγαλύτερης ενεργειακής απόδοσης.

β) Οι υψηλότερες ενεργειακές κατηγορίες σε αρκετές κατηγορίες ενός προϊόντος είναι ήδη κορεσμένες.

Για τους λόγους αυτούς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγείται την επιστροφή στο πιο εύληπτο σήμα της κλίμακας A έως G με την εκ νέου κατηγοριοποίηση όλων των προϊόντων που διατίθενται σήμερα στο εμπόριο. Δεν θα κατατάσσονται προϊόντα στις ενεργειακές κατηγορίες A και B προς αποφυγή του άμεσου κορεσμού των υψηλότερων κατηγοριών⁽⁶⁾. Επίσης, για λόγους συμπλήρωσης και ομοιομορφίας της επισήμανσης, προβλέπεται η καθιέρωση χρωματικής κλίμακας του σήματος κυμαινόμενης από το πράσινο έως το κόκκινο για την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης των προϊόντων.

3.4. Ο προτεινόμενος κανονισμός προβλέπει μια μεταβατική περίοδο έξι μηνών κατά την οποία όσα προϊόντα διατίθενται επί του παρόντος στο εμπόριο θα φέρουν διπλή επισήμανση για λόγους ομαλής «αναπροσαρμογής της κλίμακας» και αποφυγής συγχύσεων για τους καταναλωτές. Συν τοις άλλοις, σε αυτή τη φάση τα κράτη μέλη πρέπει να διοργανώσουν ειδικές εκστρατείες ενημέρωσης των καταναλωτών ως προς το νέο σύστημα επισήμανσης.

3.5. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τόσο ο έλεγχος όσο και ο καθορισμός των σχετικών κυρώσεων θα συνεχίσουν να εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιοτήτων του κάθε κράτους μέλους⁽⁷⁾.

3.6. Όσο για την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα δύναται να εκδίδει πράξεις κατ' εξουσιοδότηση με σκοπό την ορθή εφαρμογή της οικείας νομοθεσίας. Αυτή η αρμοδιότητα είναι ανά πάσα στιγμή ανακλητή από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να μεριμνά, σε κάθε πράξη κατ' εξουσιοδότηση, για την ισόρροπη συμμετοχή των εκπροσώπων των κρατών μελών και των ενδιαφερόμενων φορέων στην εκάστοτε ειδική κατηγορία προϊόντος. Τα κράτη μέλη και οι ενδιαφερόμενοι φορείς θα συνέρχονται σε ειδικό φόρουμ διαβούλευσης.

3.7. Η επόμενη αξιολόγηση του πλαισίου για την επισήμανση της ενεργειακής απόδοσης προβλέπεται να πραγματοποιηθεί σε οκτώ έτη. Τα σήματα των προϊόντων που διατίθενται ήδη στην αγορά θα επανεξεταστούν σε πέντε έτη, ενώ δεν έχει θεσπιστεί ακόμα ένα σαφές χρονοδιάγραμμα για την αναπροσαρμογή κλίμακας των προϊόντων που διατίθενται στο εμπόριο μετά την έγκριση του κανονισμού.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία προέκυψε από τη συνειδητοποίηση ότι η ενεργειακή επισήμανση επιδρά θετικά στο περιβάλλον, στους καταναλωτές, στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και στο επίπεδο απασχόλησης⁽⁸⁾.

4.2. Η ΕΟΚΕ αποδίδει —πέραν της αμιγώς τεχνικής αξίας του— ιδιαίτερη σημασία στο νέο σύστημα επισήμανσης, καθώς παρ'επιβαρύνει άμεσα και έμμεσα στους τομείς ενέργειας, εγχώριου εμπορίου, τεχνολογικής προόδου, περιβάλλοντος και γενικότερα στις διαδικασίες αειφόρου ανάπτυξης.

4.3. Η ΕΟΚΕ πιστώνει στην πρόταση την αντιμετώπιση των κύριων προβλημάτων που απορρέουν από την ισχύουσα νομοθεσία, μολονότι σε ορισμένες περιπτώσεις κρίνεται ανεπαρκώς φιλόδοξη και μακρόπνοη. Μάλιστα, η πρόταση επικεντρώνεται στην επίλυση άμεσων και αναμφισβήτητων προβλημάτων, χωρίς να προβλέπονται οι πιθανές μελλοντικές εξελίξεις στο εμπόριο και στην ενεργειακή παραγωγή.

4.4. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει την πορεία τυποποίησης και απλοποίησης των ενεργειακών κατηγοριών για όλους τους τύπους προϊόντων. Τούτο θα συμβάλει ουσιαστικά στην εμπέδωση ενός επιλεκτικού τρόπου κατανάλωσης μέσω της ενίσχυσης των ποιοτικότερων προϊόντων.

4.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την επιλογή του κανονισμού έναντι της οδηγίας με το σκεπτικό να διασφαλιστεί η αποτελεσματική, έγκαιρη και ομοιόμορφη εφαρμογή του νομοθετήματος σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Η επιλεκτική χρήση αυτού του νομοθετικού μέσου είναι σημαντικότερη και για λόγους αποτελεσματικής ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

⁽⁶⁾ COM(2015) 341 final, άρθρο 7 παράγραφος 3.

⁽⁷⁾ COM(2015) 341 final, άρθρο 4 παράγραφος 5.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί θεσπίσεως ενός πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού για τα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια και περί τροποποίησης της οδηγίας 92/42/ΕΟΚ, ΕΕ C 112 της 30.4.2004, σ. 25.

4.5.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση δημιουργίας μιας βάσης δεδομένων για τα προϊόντα, καθότι θεωρεί ότι αποτελεί απαραίτητο μέσο για την αποτελεσματική εποπτεία της αγοράς. Μάλιστα, υπογραμμίζει ότι σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ οι ενώσεις καταναλωτών έχουν εγείρει το πρόβλημα της ελλιπούς εφαρμογής της προηγούμενης οδηγίας 2010/30/ΕΕ και της συνακόλουθης διάθεσης στην αγορά προϊόντων χωρίς επισήμανση της ενεργειακής κατανάλωσης. Τούτο πρέπει να γίνει με την παράλληλη εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού για τα προϊόντα της εσωτερικής αγοράς.

4.6. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η συγκρότηση μιας βάσης δεδομένων για τα προϊόντα είναι μεν σημαντική, αλλά δεν αρκεί από μόνη της για την άρτια εποπτεία της αγοράς. Επομένως ζητά οι αρμόδιες αρχές να ενισχύσουν τους διεξοδικούς ελέγχους στα προϊόντα που διατίθενται στο εμπόριο, για να επαληθεύουν την αντιστοιχία των πραγματικών χαρακτηριστικών του προϊόντος με τα αναγραφόμενα στην επισήμανση.

4.7. Δεδομένης της ιδιαίτερα τεχνικής φύσης του ελέγχου και εποπτείας στην αγορά, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να καθιερώσει κοινές και πάγιες διαδικασίες επιμόρφωσης όσων εργαζομένων είναι επιφορτισμένοι με τη διενέργεια αυτού του ελέγχου και εποπτείας και των λοιπών συναρμόδιων φορέων με ειδικά κονδύλια. Με αυτό τον τρόπο θα καταστεί δυνατή η εύθετη όσο και δραστηκή εφαρμογή του κανονισμού σε όλα τα κράτη μέλη.

4.8. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την απόφαση επιστροφής στην —πιο κατανοητή για τους καταναλωτές— προηγούμενη ενεργειακή κλίμακα Α έως G. Ενδεικτικά, υπογραμμίζεται ότι η διαφορά μεταξύ δύο ψυγείων ενεργειακής κατηγορίας A+++ και A+ στην ενεργειακή κατανάλωση είναι της τάξης του 42 %, ακόμη κι αν, στο ισχύον σύστημα επισήμανσης, δεν αποτυπώνεται άμεσα η διαφορά κόστους και ενεργειακής απόδοσης. Τούτο σημαίνει ότι, σε ορισμένες κατηγορίες προϊόντων ισχύει το γνωμικό «η φθηνία τρώει τον παρά», κάτι που επιτρέπει στον καταναλωτή να κάνει ταχεία απόσβεση της διαφοράς στην τιμή ενός προϊόντος υψηλότερης ενεργειακής κατηγορίας. Βεβαίως, τούτο προϋποθέτει ότι η επισήμανση είναι σαφέστερη, πιο κατανοητή και ευκολότερα συγκρίσιμη.

4.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, εφόσον ο πρωταρχικός στόχος αυτής της πρότασης, είναι η ενιαία εφαρμογή της σε πανευρωπαϊκή κλίμακα, αλλά το τόσο καθοριστικό ζήτημα της θέσπισης ενός καθιερωμένου κυρώσεων είναι υπόθεση του κάθε κράτους μέλους, δεν εννοείται η ομοιογενής τήρηση της σχετικής νομοθεσίας και ακυρώνεται η αντικατάσταση της οδηγίας από τον κανονισμό.

4.10. Συνολικά, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το νέο σύστημα επισήμανσης, με αυτή τη δομή, μπορεί να εγγυηθεί τα εξής:

4.10.1. ακριβέστερες, ουσιωδέστερες και πιο συγκρίσιμες πληροφορίες στη διάθεση του καταναλωτή ως προς την ενεργειακή απόδοση και κατανάλωση όλων των προϊόντων που διατίθενται στις αγορές της ΕΕ. Έτσι, προάγεται μια μορφή κατανάλωσης πιο συνειδητή, οικονομικά πιο συμφέρουσα σε βάθος χρόνου και πιο οικολογική·

4.10.2. βελτίωση της ελεύθερης διακίνησης προϊόντων επί ίσοις όροις. Με αυτό τον τρόπο ενισχύεται, μεταξύ άλλων, η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της ΕΕ, οι οποίες θα έχουν περισσότερα κίνητρα να καινοτομούν, καθότι θα έχουν το πλεονέκτημα να εισέρχονται πρώτες στην αγορά έναντι όσων προέρχονται από τρίτες χώρες, και μάλιστα με μεγαλύτερα περιθώρια κέρδους·

4.10.3. τόνωση της απασχόλησης, εφόσον οι επιχειρήσεις της ΕΕ δεσμευτούν ότι δεν θα μετεγκαθίσταται η παραγωγή των προϊόντων τους. Έτσι έμμεσα ενδυναμώνεται τόσο η παραγωγή στην ΕΕ όσο και η κατανάλωση εντός αυτής.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το νέο σύστημα επισήμανσης συνιστά βήμα προόδου σε σχέση με την ισχύουσα νομοθεσία, αλλά δεν πληροί όλες τις προϋποθέσεις πληροφόρησης του καταναλωτή. Επ' αυτού προτείνεται η αναγραφή στην επισήμανση στοιχείων όπως η ελάχιστη διάρκεια ζωής για τα προϊόντα⁽⁹⁾, οι ανάγκες του προϊόντος σε ενέργεια καθ' όλη τη ζωή του, καθώς και το αποτύπωμα διοξειδίου του άνθρακα. Οι πληροφορίες αυτές είναι θεμελιώδους σημασίας αφενός μεν για να μπορούν να είναι οικονομικά συγκρίσιμα τα ενεργειακά προϊόντα που ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες, αφετέρου δε για να αποτρέπεται και να αποθαρρύνεται η προγραμματισμένη απαρχαίωση των προϊόντων.

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Προς μία βιώσιμη κατανάλωση: διάρκεια ζωής των βιομηχανικών προϊόντων και ενημέρωση των καταναλωτών με στόχο την ανάκτηση της εμπιστοσύνης τους» (ΕΕ C 67 της 6.3.2014, σ. 23).

5.1.1. Άλλες χρήσιμες, αλλά όχι και απαραίτητες πληροφορίες για τους καταναλωτές, όπως το επιπρόσθετο ενεργειακό κόστος που συνεπάγεται η χρήση προϊόντων οικιακού αυτοματισμού, μπορούν να αναρτώνται σε ειδικό ιστότοπο με θέμα την ενεργειακή απόδοση των προϊόντων· εναλλακτικά, θα μπορούν να είναι προσπελάσιμες με την ανάγνωση μέσω ταμπλέτας ή έξυπνου τηλεφώνου κωδικού ταχείας απόκρισης (QR) που θα αναγράφεται στην ετικέτα κάθε προϊόντος, όπως συμβαίνει ήδη για ανάλογους σκοπούς με άλλα εμπορικά προϊόντα, βάσει της λελογισμένης ανάπτυξης που προβλέπει το σχέδιο δράσης «Το Ίντερνετ των πραγμάτων»⁽¹⁰⁾.

5.2. Η ΕΟΚΕ προτείνει την καθιέρωση μιας νέας γραφικής διάταξης του ενεργειακού σήματος για λόγους καταπολέμησης των απομιμήσεων και αποφυγής δημιουργίας σύγχυσης στον καταναλωτή, ιδίως κατά τη μεταβατική περίοδο. Συν τοις άλλοις, η ΕΟΚΕ εισηγείται να παραμείνει γκρι στη σχετική κλίμακα η απόχρωση για τις κατηγορίες χωρίς προϊόντα του εμπορίου, έτσι ώστε να μην αποδαρρύνονται οι αγορές των καταναλωτών. Τούτο πρέπει να αφορά τόσο τις χαμηλότερες κατηγορίες, όπου τα προϊόντα έχουν τεθεί εκτός αγοράς εξαιτίας της οδηγίας για τον οικολογικό σχεδιασμό, όσο και τις υψηλότερες, είτε επειδή δεν έχουν συμπεριληφθεί ακόμη σε αυτές προϊόντα του εμπορίου είτε λόγω της αναπροσαρμογής της κλίμακας.

5.3. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις θέσεις της γνωμοδότησης TEN/516⁽¹¹⁾ και ιδίως ότι αφορά το φαινόμενο της ενεργειακής πενίας, το οποίο πλήττει περισσότερα από 50 εκατομμύρια πολίτες σε όλη την ΕΕ. Τούτο σημαίνει ότι η ΕΕ, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, οφείλει να διευκολύνει στον μέγιστο δυνατό βαθμό την πρόσβαση στα προϊόντα υψηλής ενεργειακής απόδοσης, ακόμη και για τις φτωχότερες και ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Παράλληλα η ΕΕ πρέπει να αναλάβει δράση, έτσι ώστε τυχόν πρόσθετες δαπάνες στο πλαίσιο του νέου συστήματος επισημάνσης να μη μετακυλίσονται στους εμπόρους λιανικής ή στους τελικούς χρήστες.

5.3.1. Ήδη σε πολλά κράτη μέλη βρίσκουμε παραδείγματα προς μίμηση ως προς την επικουρικότητα και τη διευκόλυνση της απόκτησης προϊόντων υψηλής ενεργειακής απόδοσης. Ένα από αυτά τα παραδείγματα έγκειται στη δυνατότητα φοροαπαλλαγής μέσω της συμπερίληψης της τιμής αυτών των προϊόντων στη φορολογική δήλωση. Εντούτοις, πέραν αυτών των —οσοδήποτε χρήσιμων και σημαντικών— παραδειγμάτων προς μίμηση που συναντούμε στις διάφορες χώρες και δεδομένης της σημασίας της ενεργειακής απόδοσης, η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η ΕΕ και δη το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα εφαρμόσουν στην πράξη την αρχή της επικουρικότητας και θα φροντίσουν να υλοποιήσουν μια ενιαία στρατηγική για τη συμμετοχή όλων των πολιτών στην ενεργειακή επανάσταση.

5.4. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, βάσει της αρχής «ένα σχέδιο για όλα», η οποία αποσκοπεί στην παραγωγή προϊόντων που θα μπορούν να χρησιμοποιούνται από όλους, πρέπει και οι ετικέτες να είναι πιο κατανοητές απ' όλους με ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των πολιτών με αναπηρία.

5.5. Η ΕΟΚΕ διαφωνεί με την απουσία ειδικής στρατηγικής για το ηλεκτρονικό εμπόριο, ο κύκλος εργασιών του οποίου βρίσκεται σε συνεχή άνοδο και σήμερα αποτελεί έναν από τους τομείς όπου η δυνατότητα σύγκρισης προϊόντων και κυρίως εποπτείας της αγοράς είναι ιδιαίτερα δύσκολη και πιο σύνθετη. Όπως επισημαίνει και το παρατηρητήριο MarketWatch, μόνο το 23 % των προϊόντων που διατίθενται διαδικτυακά φέρει σωστή επισημάνση, γεγονός που διαστρεβλώνει την αγορά και πλήττει σαφώς επιχειρήσεις και καταναλωτές.

5.5.1. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι ο ισχύων —από 1ης Ιανουαρίου 2015— κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 518/2014 όσον αφορά την επισημάνση των συνδεδεμένων με την ενέργεια προϊόντων στο διαδίκτυο δεν έχει συνδυαστεί δεόντως με τη νέα πρόταση κανονισμού. Ο κανονισμός αυτός προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι η υποχρεωτική είναι η επισημάνση μόνο για τα νέα προϊόντα και όχι για όσα πωλούνται ήδη και για τα οποία είναι απλώς προαιρετική. Συν τοις άλλοις, δεν δίνεται λύση στο πρόβλημα των «ιστοτόπων-παζάρι», στα οποία ο καταναλωτής —συχνά εν αγνοία του— αγοράζει προϊόντα από τρίτους διαφημιζόμενους, για την παραπλανητική ή ανακριβή διαφήμιση των οποίων ο ιστότοπος αυτός δεν φέρει καμία ευθύνη.

5.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ούτε στο ισχύον, αλλά ούτε και στο νέο σύστημα επισημάνσης δίνεται λύση στο πρόβλημα των λεγόμενων «μεταποιημένων» ενεργειακών προϊόντων. Επ' αυτού κρίνεται ορθή όσο και απαραίτητη η ρύθμιση της εμπορικής διάθεσης τέτοιων προϊόντων, ιδίως όσων πωλούνται μέσω ειδικών καταστημάτων λιανικής, προς αποφυγή νομικών κενών και για λόγους καλύτερης σύζευξης της οδηγίας περί οικολογικού σχεδιασμού και της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Προς μια κυκλική οικονομία»⁽¹²⁾. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει επίσης τις απόψεις που έχει ήδη διατυπώσει κατά το παρελθόν ως προς την προγραμματισμένη απαρχαίωση και υπέρ της διάθεσης στην αγορά ανθεκτικών προϊόντων μακράς διάρκειας⁽¹³⁾.

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Το Ίντερνετ των πραγμάτων — Ένα σχέδιο για την Ευρώπη» (ΕΕ C 255 της 22.9.2010, σ. 116).

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα: «Για μια συντονισμένη ευρωπαϊκή δράση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας» (ΕΕ C 341 της 21.11.2013, σ. 21).

⁽¹²⁾ COM(2014) 398 final. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με μερικό τίτλο «Προς μια κυκλική οικονομία» (ΕΕ C 230 της 14.7.2015, σ. 91).

⁽¹³⁾ Βλέπε υποσημείωση 9.

5.7. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στα εισαγόμενα από τρίτες χώρες προϊόντα για λόγους προστασίας της παραγωγής στην ΕΕ από μορφές αθέμιτου ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υλοποιήσει μια δυναμική εκστρατεία κατά των απομιμήσεων των σημάτων, ώστε να δυσκολεύεται πολύ η αντιγραφή τους, να ενισχύονται οι έλεγχοι υποκειμενικής και αντικειμενικής συμβατότητας και, σε περίπτωση διαπιστωμένης απομίμησης, να επιβάλλονται κυρώσεις στον εισαγωγέα με την απόσυρση του προϊόντος από την αγορά.

5.8. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει πόσο σημαντική είναι η εξοικείωση του καταναλωτή με την ορθολογική αγορά και χρήση ενός προϊόντος για την επίτευξη των στόχων της ΕΕ όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση. Μάλιστα, ορθώς ζητείται από τα κράτη μέλη να συμμετέχουν ενεργά σε αυτές τις ειδικές εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι θα υπάρξει και ενεργός συμμετοχή και της κοινωνίας πολιτών είτε σε εθνικό είτε σε ενωσιακό επίπεδο μέσω μιας πιο αποτελεσματικής και ευρείας πληροφόρησης⁽¹⁴⁾ —μεταξύ άλλων— των μεμονωμένων εμπόρων λιανικής.

5.8.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υποχρεωτικής ενεργειακής επισήμανσης στη διαφήμιση κάθε προϊόντος ή, όταν αυτό είναι αδύνατο, να αναφέρεται τουλάχιστον η ενεργειακή του κατηγορία, έτσι ώστε ο καταναλωτής να είναι ενημερωμένος και ευαισθητοποιημένος πριν επιλέξει και χρησιμοποιήσει ένα ενεργειακό προϊόν⁽¹⁵⁾.

5.9. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι σκόπιμο να επανεξεταστούν ορισμένες παράμετροι της μεταβατικής περιόδου που απαιτείται για την αναπροσαρμογή της κλίμακας των προϊόντων. Μάλιστα, στον κανονισμό προβλέπεται ότι μετά την πάροδο αυτής της εξαμηνιαίας περιόδου, αρκεί μία εβδομάδα για τη μετάβαση από ένα καθεστώς διπλής επισήμανσης σε ένα όπου θα ισχύει αποκλειστικά ο νέος τύπος επισήμανσης. Υπάρχει ο κίνδυνος να αποδειχθεί ανεπαρκής αυτή η περίοδος και γι' αυτό τον λόγο ζητείται επέκτασή της στις 30 ημέρες, το χρονικό διάστημα, δηλαδή, που παρέχεται βάσει νόμου στις επιχειρήσεις για να κάνουν την απογραφή τους.

5.10. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να τηρήσει μια πιο συνετή και φειδωλή στάση ως προς τις κατ' εξουσιοδότηση πράξεις. Πιο συγκεκριμένα, ζητά οι πράξεις αυτές να είναι σαφώς διατυπωμένες, να διασφαλίζεται η ενδελεχής εξέτασή τους από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και κυρίως η έκδοσή τους να βασίζεται σε άριστες διαβουλεύσεις με τα κράτη μέλη, την ΕΟΚΕ και τους ενδιαφερόμενους φορείς⁽¹⁶⁾.

5.11. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της συγκρότησης ειδικού φόρουμ διαβούλευσης με σκοπό τη διεξαγωγή διαρθρωμένου διαλόγου με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών μελών και των ενδιαφερόμενων φορέων.

5.12. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι εύλογη η προβλεπόμενη οκταετής περίοδος για την επανεξέταση του πλαισίου επισήμανσης, αλλά ευελπιστεί ότι στο μεσοδιάστημα θα έχει γίνει μια προσεκτική και επισταμένη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και της συντελούμενης προόδου. Αυτή η πρωτοβουλία κρίνεται ακόμη πιο θεμιτή γιατί με την υπό εξέταση πρόταση περνάμε από την οδηγία στον κανονισμό.

5.13. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας τη δημιουργία ενός σταθερού και σαφούς μηχανισμού αναπροσαρμογής της κλίμακας, προκειμένου οι επόμενες αναπροσαρμογές κλίμακας, που θα καταστούν απαραίτητες λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης της αγοράς, να είναι οικονομικές, ακριβείς και αδιαμφισβήτητες. Εν προκειμένω θεωρεί ότι η αναπροσαρμογή της κλίμακας πρέπει να στηρίζεται σε πραγματικές ανάγκες και μόνο όταν θα έχουμε φθάσει στο σημείο τα προϊόντα ενεργειακής κατηγορίας Α να αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 20 % της αγοράς.

Βρυξέλλες, 20 Ιανουαρίου 2016.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁴⁾ Μελέτη της ΕΟΚΕ σχετικά με τον ρόλο της κοινωνίας πολιτών στην εφαρμογή της οδηγίας της ΕΕ για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. γενικός συντονιστής: RIBBÉ, Ιανουάριος 2015.

⁽¹⁵⁾ COM(2015) 341 final, αιτιολογική σκέψη 10 και άρθρο 3 παράγραφος 3 στοιχείο α).

⁽¹⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Κατ' εξουσιοδότηση πράξεις» (ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 145).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έναρξη της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με τον ανασχεδιασμό της αγοράς ενέργειας»

[COM(2015) 340 final]

(2016/C 082/03)

Εισηγητής: ο κ. Lutz RIBBE

Στις 15 Ιουλίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έναρξη της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με τον ανασχεδιασμό της αγοράς ενέργειας»

[COM(2015) 340 final].

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Ιανουαρίου 2016.

Κατά την 513^η σύνοδο ολομέλειας, της 20ής και 21ης Ιανουαρίου 2016 (συνεδρίαση της 20ής Ιανουαρίου 2016), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 212 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 7 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ανακοίνωση και στηρίζει πολλές από τις προτάσεις που διατυπώνονται σε αυτήν, προτάσεις οι οποίες αποτελούν λογική απόρροια του προβληματισμού για την ευρωπαϊκή ενεργειακή ένωση.

1.2. Οι προαναφερθείσες βελτιώσεις στις αγορές, που συμπεριλαμβάνουν τις ενδοημερήσιες συναλλαγές, την άρση των στρεβλωτικών για τον ανταγωνισμό ρυθμίσεων, την απόκριση στη ζήτηση και τη δημιουργία των κατάλληλων μηνυμάτων όσον αφορά τις τιμές είναι κατ' αρχήν ενδεδειγμένα και σημαντικά μέτρα για τον ανασχεδιασμό της ενεργειακής αγοράς, η οποία θα είναι στο εξής περισσότερο προσανατολισμένη στις ιδιαίτερες μεταβλητών και αποκεντρωμένων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

1.3. Ο ασφαλής και οικονομικά προσιτός εφοδιασμός των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών με (καθαρή) ενέργεια είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομία και για τον σύγχρονο άνθρωπο. Ο ενεργειακός εφοδιασμός αποτελεί κατ' αρχήν κοινωνικό ζήτημα που απαιτεί την εξεύρεση της σωστής ισορροπίας μεταξύ αγοράς και ρύθμισης. Το θέμα αυτό δεν έχει ακόμη συζητηθεί επαρκώς σε πολιτικό επίπεδο ούτε και στην παρούσα ανακοίνωση.

1.4. Ο σκοπός του ενεργειακού εφοδιασμού χαμηλών εκπομπών άνθρακα με υψηλά μερίδια ρυθμιζόμενων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μπορεί σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα να επιτευχθεί μόνον εφόσον όλοι οι παράγοντες της αγοράς (συμπεριλαμβανομένων των νέων) θα έχουν στη διάθεσή τους επαρκείς δυνατότητες ευελιξίας, όπως επαρκή ικανότητα αποθήκευσης, ευέλικτες και φιλικές προς τον καταναλωτή επιλογές ως προς τη ζήτηση καθώς και ευέλικτες τεχνολογίες παραγωγής ηλεκτρισμού (π.χ. συμπαράγωγή ενέργειας — θερμότητας), σε συνδυασμό με δεόντως αναβαθμισμένες και διασυνδεδεμένες υποδομές διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, εφόσον οι καταναλωτές ενημερώνονται επαρκώς, εγκαίρως και με τον ορθό τρόπο, είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τις δικές τους δυνατότητες εμπορικής διάθεσης και μπορούν να υπολογίζουν στις αναγκαίες επενδύσεις στην τεχνολογία και στις υποδομές. Όλα αυτά δεν είναι σήμερα δεδομένα.

1.5. Οι ενδείξεις των τιμών είναι σημαντικές, επειδή ο ανασχεδιασμός του τρέχοντος συστήματος θα απαιτήσει υψηλές επενδύσεις. Με τις τρέχουσες αγοραίες τιμές των 30 ή 40 ευρώ/MWh, οι επενδύσεις δεν μπορούν να αναχρηματοδοτηθούν, ανεξαρτήτως του αν πρόκειται για επενδύσεις σε ικανότητα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ή για τεχνολογίες αποθήκευσης. Τέτοιες τιμές αγοράς είναι εφικτές μόνον επειδή, μεταξύ άλλων, στην αγορά διοχετεύονται μεγάλες ποσότητες ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς παραγωγής που έχει οριστεί ότι θα πάψουν να λειτουργούν και καταβάλλονται επιδοτήσεις για ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από άνθρακα, από πυρηνικούς σταθμούς και από ανανεώσιμες πηγές. Συνεπώς, οι σημερινές χρηματιστηριακές τιμές δεν αντικατοπτρίζουν ούτε καν την πραγματική διάρθρωση του κόστους. Λόγω των επιδοτήσεων και της υπέρμετρης ρύθμισης, οι τιμές στο χρηματιστήριο ηλεκτρικής ενέργειας παρέχουν στρεβλή εικόνα του πραγματικού κόστους παραγωγής της. Μόνο οι ρεαλιστικές και διαφανείς τιμές δίνουν τα σωστά μηνύματα για τις μεγάλης εμβέλειας επενδύσεις που είναι απαραίτητες για την αναδιάρθρωση του υπάρχοντος συστήματος.

1.6. Συνεπώς, για την τιμολόγηση χρειάζεται να εφαρμοστούν εντελώς νέες προσεγγίσεις, προκειμένου να εξασφαλιστεί μια ανταγωνιστική βάση για την επιθυμητή ποιότητα του νέου δικτύου (στην οποία περιλαμβάνονται και η απόκριση της ζήτησης και η αποθήκευση). Μια προσέγγιση θα ήταν να ευθυγραμμιστούν οι ρυθμιστικές συνιστώσες περισσότερο με τις επιθυμητές αλλαγές και να αξιολογηθεί με καλύτερο τρόπο η σταθερότητα του συστήματος.

1.7. Οι τιμές πρέπει στο μέλλον να αντανακλούν το πραγματικό πλήρες κόστος της παραγωγής, του εφοδιασμού και της διάθεσης της ηλεκτρικής ενέργειας, μαζί με τις αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις (π.χ. εκπομπές CO₂). Η διαμόρφωση των τιμών πρέπει να γίνεται ρεαλιστικά. Τούτο σημαίνει ότι η Επιτροπή πρέπει να προσαρμόσει το δικό της καθεστώς ενισχύσεων και οι κρατικά καθορισμένες τιμές, που εξακολουθούν να ισχύουν, πρέπει να καταργηθούν. Ωστόσο η Επιτροπή δεν έχει καταθέσει μέχρι στιγμής κάποια συνεκτική πρόταση για τον σκοπό αυτό.

1.8. Η κύρια τεχνική πρόκληση του νέου ενεργειακού συστήματος έγκειται στο ότι η ηλεκτρική ενέργεια δεν θα ελέγχεται πλέον κεντρικά από μεγάλες μονάδες παραγωγής ηλεκτρισμού πριν διοχετευτεί στους καταναλωτές («από την κορυφή προς τη βάση»), αλλά ότι με βάση πολλές αποκεντρωμένες και εν μέρει κυμαινόμενες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα δημιουργηθούν νέες «νησίδες παραγωγής και εφοδιασμού ενέργειας», που πρέπει να είναι δικτυωμένες μεταξύ τους («από τη βάση προς την κορυφή») και στις οποίες εξέχοντα ρόλο θα διαδραματίσουν η κατανομή της ζήτησης (συμπεριλαμβανομένης της αποθήκευσης), καθώς και το τοπικό/περιφερειακό μάρκετινγκ.

1.9. Η ΕΟΚΕ έχει υπογραμμίσει επανειλημμένα ότι τέτοια νέα, αποκεντρωμένα ενεργειακά συστήματα προσφέρουν ευκαιρίες, και όχι μόνο από την άποψη της αποδοχής εκ μέρους του κοινού των απαραίτητων διαρθρωτικών αλλαγών και των απαιτούμενων επενδύσεων⁽¹⁾. Μπορεί, επίσης να προκύψουν και σε επίπεδο περιφερειακής οικονομίας νέες προοπτικές και νέες ευκαιρίες παραγωγής αξίας εκτός των ήδη γνωστών δομών. Με τις νέες τεχνολογίες θα καταστεί εφικτή η επανασύνδεση της περιφερειακής ανάπτυξης με την ενεργειακή πολιτική. Επιπλέον, οι δικτυωμένες νησίδες εφοδιασμού με ενέργεια ενισχύουν την ασφάλεια έναντι επιθέσεων σε υποδομές ζωτικής σημασίας.

1.10. Η Επιτροπή θα πρέπει επομένως να θεωρήσει το σύστημα εμπορίας από τη σκοπιά των αναγκαίων ενεργειακών υποδομών και να μην προσπαθήσει να κάνει τις απαραίτητες αλλαγές στην ενεργειακή υποδομή συμβατές με το υπάρχον σύστημα εμπορίας. Θα πρέπει επίσης να εξετάσει από κοινού με τους φορείς της αγοράς ποιες αλλαγές στις ενεργειακές υποδομές και στο σύστημα εμπορίας θα μπορούσαν να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την επίτευξη ενός πιο ποικιλόμορφου, ευέλικτου, εστιασμένου στον καταναλωτή και οικονομικά αποδοτικού συστήματος ενέργειας.

1.11. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της όχι μόνο για τις δηλώσεις της Επιτροπής σχετικά με την ποικιλία νέων παραγόντων, αλλά πολύ περισσότερο επειδή θεωρεί καθοριστικής σημασίας την ενεργό συμμετοχή των καταναλωτών (δηλαδή των επιχειρήσεων, των πολιτών, των δημοτικών επιχειρήσεων κ.λπ.) στην παραγωγή και την άμεση διάθεση στην τοπική και περιφερειακή αγορά. Εάν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι πολίτες ή οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας αποφασίσουν σήμερα να αξιοποιήσουν τις διαθέσιμες σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο δυνατότητες παραγωγής ενέργειας, για παράδειγμα με την από κοινού χρήση ηλιακών ή αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, τότε θα πρέπει να τους επιτραπεί να μπορούν πολύ πιο εύκολα απ' ό,τι μέχρι σήμερα να χρησιμοποιούν ή να εμπορεύονται την παραγόμενη ενέργεια απευθείας και απρόσκοπτα, χωρίς την παρέμβαση των αγορών ή των μεσαζόντων. Το έγγραφο της Επιτροπής αφήνει και σε αυτό το σημείο πολλά ερωτήματα ανοικτά.

1.12. Η Επιτροπή έχει επανειλημμένα τονίσει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν εμπόδια για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν και ότι είναι απαραίτητη η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην περιφερειακή αγορά. Η ΕΟΚΕ έχει την ίδια γνώμη, επισημαίνει ωστόσο ότι η επέκταση της αγοράς και η μείωση των κανονιστικών ρυθμίσεων δεν θα οδηγήσουν από μόνες τους σε αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Δυστυχώς όμως η υπό συζήτηση ανακοίνωση δεν διασαφηνίζει τις ακριβείς απόψεις της Επιτροπής επί του θέματος αυτού.

2. Σύνοψη και ιστορικό πλαίσιο της ανακοίνωσης της Επιτροπής

2.1. Η ανάπτυξη μιας ανθεκτικής στις κρίσεις ενεργειακής ένωσης με μια μελλοντοστρεφή στρατηγική για την προστασία του κλίματος είναι ένας από τους στρατηγικούς στόχους των κατευθυντήριων γραμμών της πολιτικής της Επιτροπής Juncker.

⁽¹⁾ Βλέπε τη μελέτη της ΕΟΚΕ: «Αλλάζοντας το μέλλον της ενέργειας — Η κοινωνία των πολιτών ως βασικός παράγοντας στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές» (EESC-2014-04780-00-04-TCD-TRA).

2.2. Η φιλοδοξία αυτή επιβεβαιώθηκε στο πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2015 ⁽²⁾ και αναπτύχθηκε διεξοδικότερα στη «Στρατηγική πλαίσιο για μια ανθεκτική Ενεργειακή Ένωση με μακρόπνοη πολιτική για την κλιματική αλλαγή» ⁽³⁾: εκτός από τον αξιόπιστο και οικονομικά προσιτό ενεργειακό εφοδιασμό, το ζητούμενο είναι η δημιουργία ενός βιώσιμου και φιλικού προς το περιβάλλον ενεργειακού συστήματος με έντονο ανταγωνισμό στην αγορά και καινοτομία. Στο στρατηγικό πλαίσιο τονίζεται ιδιαίτερος ο ενεργός ρόλος των πολιτών στην αναδιαμόρφωση του συστήματος παραγωγής ενέργειας. Ο μετασχηματισμός της αγοράς ενέργειας —ιδιαίτερα της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας— είναι ένα σημαντικό βήμα προς την επίτευξη των στόχων αυτών.

2.3. Η δημόσια διαβούλευση που δρομολογήθηκε με την ανακοίνωση της Επιτροπής έχει ως στόχο να βοηθήσει να ξεπεραστούν μια σειρά από σημαντικές προκλήσεις που εμποδίζουν την ανάπτυξη ενός βιώσιμου ενεργειακού συστήματος.

2.4. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνδέει αυτές τις προκλήσεις με το γεγονός ότι «η κρατούσα αντίληψη για την αγορά ανάγεται σε μια εποχή κατά την οποία μεγάλοι, κεντρικοί σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής, κυρίως από ορυκτά καύσιμα, είχαν ως κύριο σκοπό τον εφοδιασμό όλων των κατοικιών και επιχειρήσεων σε μια περιορισμένη περιοχή —συνήθως σε ένα κράτος μέλος— με όση ηλεκτρική ενέργεια επιθυμούσαν, και στην οποία οι καταναλωτές —νοικοκυριά, επιχειρήσεις και βιομηχανία— διαδραμάτιζαν παθητικό ρόλο». Στόχος της Επιτροπής είναι «ο ριζικός μετασχηματισμός του ενεργειακού συστήματος της Ευρώπης» σε ένα σύστημα πιο αποκεντρωμένης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας η οποία θα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε μεταβλητές πηγές ενέργειας, με τη συμμετοχή πολύ περισσότερων παραγόντων, με εναλλασσόμενους ρόλους στην αγορά, όπου η διαχείριση της ζήτησης θα αποτελεί μια νέα, σημαντική πρόκληση.

2.5. Η Επιτροπή αναφέρει τις ακόλουθες ιδιαίτερες προκλήσεις:

- διαμόρφωση των τιμών και παροχή επενδυτικών κινήτρων σε κατακερματισμένες αγορές,
- συνεχιζόμενη ρύθμιση των τιμών και της πρόσβασης στην αγορά σε εθνικό επίπεδο, καθώς και περαιτέρω παρεμβάσεις στην αγορά στα κράτη μέλη,
- ακαμψία των αγορών στην προσφορά και τη ζήτηση ενόψει της επέκτασης της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της αρχής της «προτεραιότητας στην ενεργειακή απόδοση»,
- ανεπαρκείς δυνατότητες ενεργού συμμετοχής των πολιτών στη διαμόρφωση του ενεργειακού μέλλοντος.

2.6. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, η Επιτροπή προσδιορίζει την ακόλουθη σειρά μέτρων:

- δημιουργία μιας ευέλικτης, διασυνοριακής βραχυπρόθεσμης αγοράς για το εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας (ενδοημερήσια αγορά),
- ορισμός μακροπρόθεσμων ενδείξεων μέσω των τιμών μέσω της ευρωπαϊκής αγοράς εκπομπών CO₂,
- ολοκλήρωση των διασυνδέσεων των υποδομών,
- περιφερειακή στήριξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σύμφωνα με τις απαιτήσεις που επικρατούν στην αγορά,
- σύνδεση των αγορών χονδρικής με τις αγορές λιανικής με στόχο την ενίσχυση των ενδείξεων μέσω των τιμών για τους τελικούς καταναλωτές,
- κατάργηση της ρύθμισης των τιμών στην αγορά λιανικής και των εμποδίων πρόσβασης στην αγορά για τους φορείς συγκέντρωσης και άλλους παράγοντες της αγοράς,
- περιφερειακός συντονισμός της ενεργειακής πολιτικής,
- συντονισμός, σε ευρωπαϊκό και σε περιφερειακό επίπεδο, των ρυθμιστικών παραγόντων της ενεργειακής αγοράς και των διαχειριστών συστημάτων,

⁽²⁾ COM(2014) 910 final, της 16.12.2014.

⁽³⁾ COM(2015) 80 final, της 25.2.2015.

- ευθυγράμμιση των μεθόδων για την αξιολόγηση της επάρκειας των ενεργειακών συστημάτων όσον αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού σε εθνικό **και** σε ευρωπαϊκό επίπεδο,
- θέσπιση πλαισίου για τη δημιουργία διασυνοριακών μηχανισμών δυναμικότητας.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Χρειάζονται πολλές θεμελιώδεις αλλαγές για την επίτευξη των στόχων της ευρωπαϊκής ενεργειακής ένωσης. Περιλαμβάνουν, όπως εξηγεί η Επιτροπή, μια πλήρη αναμόρφωση του τρόπου με τον οποίο έχει σχεδιαστεί η αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

3.2. Οι αλλαγές αυτές θα τύχουν επαρκούς κοινωνικής αποδοχής εφόσον προηγηθεί μια εντατική και καλά οργανωμένη διαδικασία διαβούλευσης με τους ενδιαφερόμενους φορείς και την κοινωνία πολιτών και εφόσον οι παράγοντες αυτοί γίνουν δεκτοί ως ενεργοί εταίροι σε αυτή τη διαδικασία και όχι ως τα μέρη που πρέπει να κληθούν σε διαβούλευση.

3.3. Η ΕΟΚΕ έχει περιγράψει πώς θα μπορούσε να διαμορφωθεί η διαδικασία αυτή σε μια μελέτη που εκπόνησε⁽⁴⁾ με αντικείμενο την αξιολόγηση της διαδικασίας διαβούλευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τα «ενδιαφερόμενα μέρη». Εκεί αναφέρεται επίσης στην πρωτοβουλία της για τη δρομολόγηση «ευρωπαϊκού διαλόγου για την ενέργεια».

3.4. Οι εκεί αναφερόμενες βελτιώσεις στις αγορές, που συμπεριλαμβάνουν τις ενδοημερήσιες συναλλαγές, την άρση των στρεβλωτικών για τον ανταγωνισμό ρυθμίσεων, την κατανομή των βαρών και τη δημιουργία των κατάλληλων ενδείξεων μέσω των τιμών είναι κατ' αρχήν κατάλληλα και σημαντικά μέτρα για τον ανασχεδιασμό της αγοράς ενέργειας, η οποία θα είναι στο εξής περισσότερο προσανατολισμένη στις ιδιαίτερες των μεταβλητών και αποκεντρωμένων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορεί να γίνουν εφικτοί οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ενεργειακής Ένωσης —οι οποίοι έτυχαν ευνοϊκής υποδοχής από την ΕΟΚΕ— και να εξασφαλιστεί μια οικονομικά αποδοτική, φιλική προς το περιβάλλον, ασφαλής και οικονομικά προσιτή παροχή ηλεκτρικής ενέργειας για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις.

3.5. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ιδιαίτερη σημασία που έχουν οι ενδοημερήσιες συναλλαγές ως μέσο για την οργάνωση ουσιαστικών εμπορικών συναλλαγών σε ενέργεια παραγόμενη από μεταβλητές ανανεώσιμες πηγές.

3.6. Επιδιοκίμαζε δε την επανάληψη των βασικών αρχών του νέου ενεργειακού συστήματος στην ανακοίνωση. Θεωρεί επίσης ότι έτσι διαβιβάζεται το κατάλληλο μήνυμα σε όλους τους παράγοντες της αγοράς αλλά και σε όλη την κοινωνία. Στις αρχές αυτές περιλαμβάνονται:

- η αρχή της «προτεραιότητας στην ενεργειακή απόδοση»,
- η αντίληψη του ενεργειακού εφοδιασμού χωρίς τη χρήση ορυκτών πηγών⁽⁵⁾,
- η αναγνώριση της μελλοντικής ανάγκης για περισσότερη αποκέντρωση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από μεταβλητές πηγές,
- η σημασία της διαχείρισης της ζήτησης και της αποθήκευσης στο ενεργειακό σύστημα του μέλλοντος,
- η αναγνώριση του εξελισσόμενου ρόλου των χρηστών σε ενεργούς καταναλωτές, καθώς και των παραγωγών και των διαχειριστών συστημάτων⁽⁶⁾.

3.7. Ο ασφαλής και οικονομικά προσιτός εφοδιασμός των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών με (καθαρή) ενέργεια είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομία και για τον σύγχρονο άνθρωπο. Ο ενεργειακός εφοδιασμός αποτελεί κατ' αρχήν ζήτημα ολόκληρου του κοινωνικού συνόλου που απαιτεί την εξεύρεση της σωστής ισορροπίας μεταξύ αγοράς και ρύθμισης. Το θέμα αυτό δεν έχει ακόμη συζητηθεί επαρκώς σε πολιτικό επίπεδο ούτε και στην εν λόγω ανακοίνωση. Για παράδειγμα, το ερώτημα αν θα ήταν καλύτερο να τεθούν τα δίκτυα μεταφοράς και διανομής υπό δημόσιο έλεγχο —με παρόμοιο τρόπο όπως οι αυτοκινητόδρομοι, το σιδηροδρομικό δίκτυο ή το δίκτυο ύδρευσης— δεν μπορεί μεν να αποφασιστεί, μπορεί όμως να συζητηθεί στις Βρυξέλλες. Η ενεργειακή πολιτική περιλαμβάνει τη θέσπιση ενός σαφούς πλαισίου και τη ρυθμιστική εποπτεία. Περιλαμβάνει επίσης την προστασία των καταναλωτών και την προστασία των ιδιαίτερα ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 383 της 17.11.2015, σ. 57.

⁽⁵⁾ Βλέπε COM(2011) 885 τελικό.

⁽⁶⁾ Βλέπε TEN/578 — Νέα συμφωνία για τους καταναλωτές ενέργειας, βλέπε σελίδα 22 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας.

3.8. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να αποφύγει να σχολιάσει θετικά τα πολλά καλά μέτρα που παρουσίασε η Επιτροπή, συμπεριλαμβανομένης της κριτικής στάσης της σχετικά με τα αποθέματα δυναμικότητας. Αντ' αυτού, θα ήθελε να αναφερθεί σε μερικά από τα θέματα τα οποία πιστεύει ότι δεν εξετάζονται επαρκώς στην ανακοίνωση ή μπορεί να μην έχουν ληφθεί επαρκώς υπόψη από την Επιτροπή.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την Επιτροπή ότι απαιτείται ένας «ριζικός μετασχηματισμός του ενεργειακού συστήματος της Ευρώπης». Ωστόσο, κατά την άποψή της, οι λύσεις που προτείνονται στην ανακοίνωση αντιπροσωπεύουν λιγότερο έναν «ριζικό μετασχηματισμό» και περισσότερο μια προσαρμογή ή συμπλήρωση του υπάρχοντος συστήματος.

4.2. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να επιστήσει ιδιαίτερη προσοχή στο γεγονός ότι «ο ριζικός μετασχηματισμός» δεν μπορεί να συνεπάγεται μόνο τη διασύνδεση των εθνικών συστημάτων για να σχηματιστεί ένα ευρωπαϊκό δίκτυο, την αναμόρφωση των υφιστάμενων αγορών και συστημάτων συναλλαγών και τη σημαντική αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αυτό που χρειάζεται πολύ περισσότερο είναι να σχεδιαστεί και να αναπτυχθεί ένα εντελώς νέο ενεργειακό σύστημα, με ένα πολύ μεγαλύτερο και πιο αποκεντρωμένο φάσμα ενδιαφερόμενων μερών. Αυτό σημαίνει όχι μόνο την αναβάθμιση των υφιστάμενων δικτύων μεταφοράς και διανομής, αλλά και τη στήριξη αυτών με νέες, τεχνολογικά εξελιγμένες υποδομές. Σε κάποιον βαθμό αυτό το νέο δίκτυο θα πρέπει να βασίζεται σε εντελώς νέες και πιο διαφοροποιημένες υποδομές δράσης, δικτύωσης και εμπορίας. Εδώ, οι τρέχουσες παραδοσιακές πηγές ενέργειας θα διευκολύνουν τη μετάβαση.

4.3. Ο στόχος του ενεργειακού εφοδιασμού με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, με ένα υψηλό ποσοστό ρυθμιζόμενων πηγών ενέργειας, μπορούν να επιτευχθούν βραχυπρόθεσμα έως μεσοπρόθεσμα μόνο εφόσον:

- α) όλοι οι συμμετέχοντες στην αγορά (συμπεριλαμβανομένων των νέων) έχουν στη διάθεσή τους αρκετές επιλογές οι οποίες προσφέρουν ευελιξία, όπως επαρκή χωρητικότητα αποθήκευσης, ευέλικτες, φιλικές προς τον καταναλωτή επιλογές ζήτησης και ευέλικτες τεχνολογίες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (π.χ. συμπαραγωγή υψηλής απόδοσης).
- β) οι καταναλωτές λαμβάνουν επαρκή, έγκαιρη και ορθή πληροφόρηση.
- γ) έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν δικές τους δυνατότητες εμπορίας.
- δ) υπάρχει μια επαρκώς αναπτυγμένη και συνδεδεμένη υποδομή διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και
- ε) οι απαραίτητες επενδύσεις σε τεχνολογίες και υποδομές αποδειχτούν αποδοτικές.

Όλα αυτά δεν είναι σήμερα δεδομένα.

4.4. Ενδείξεις μέσω των τιμών και επενδυτικά κίνητρα

4.4.1. Η Επιτροπή τονίζει τη σημασία των ενδείξεων μέσω των τιμών, οι οποίες θα πρέπει: α) να ενθαρρύνουν τους καταναλωτές να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην αγορά ενέργειας και β) να παρέχουν κίνητρα στις επιχειρήσεις να επενδύσουν σε νέες τεχνολογίες παραγωγής ενέργειας χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Αυτές οι ενδείξεις των τιμών είναι σημαντικές επειδή ο ανασχεδιασμός του τρέχοντος συστήματος θα απαιτήσει υψηλές επενδύσεις. Με τις χρηματιστηριακές τιμές να κυμαίνονται σήμερα στα 30 ή 40 ευρώ/MWh, που είναι βέβαια ενδιαφέρουσες για τους καταναλωτές στον βαθμό που πράγματι φτάνουν σε αυτούς, οι επενδύσεις, είτε αφορούν νέο δυναμικό παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας είτε τεχνολογίες αποθήκευσης, δεν μπορούν να αναχρηματοδοτηθούν. Τέτοιες τιμές αγοράς είναι εφικτές μόνον επειδή, μεταξύ άλλων, στην αγορά διοχετεύονται μεγάλες ποσότητες ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς παραγωγής που έχει οριστεί ότι θα πάψουν να λειτουργούν και καταβάλλονται επιδοτήσεις για ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από άνθρακα, από πυρηνικούς σταθμούς και από ανανεώσιμες πηγές. Συνεπώς, οι σημερινές χρηματιστηριακές τιμές δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματική διάρθρωση του κόστους. Λόγω των επιδοτήσεων και της υπέρμετρης ρύθμισης, οι τιμές στο χρηματιστήριο ηλεκτρικής ενέργειας παρέχουν στρεβλή εικόνα του πραγματικού κόστους παραγωγής ηλεκτρισμού. Μόνον οι ρεαλιστικές και διαφανείς τιμές δίνουν τα σωστά μηνύματα για τις μεγάλης εμβέλειας επενδύσεις που είναι απαραίτητες για την αναδιάρθρωση του υπάρχοντος συστήματος.

4.4.2. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής δίνεται λίγη σημασία στις επιπτώσεις της διάρθρωσης του κόστους των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: στην περίπτωση μηδενικού οριακού κόστους για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας, οι αγορές χονδρικής δεν παρέχουν πλέον θετικές ενδείξεις μέσω των τιμών. Αυτό συνεπάγεται δύο τινά. Κατά πρώτον, αν οι τιμές χονδρικής δεν παρέχουν ενδείξεις για τη βραχυπρόθεσμη κατανομή ηλεκτρικής ενέργειας, αυτές πρέπει να δημιουργηθούν με άλλες ρυθμίσεις, όπως π.χ. με επιδοτήσεις. Κατά δεύτερον, το μηδενικό οριακό κόστος απαιτεί εντελώς νέους μηχανισμούς αναχρηματοδότησης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τις τεχνολογίες αποθήκευσης.

4.4.3. Συνεπώς, για την τιμολόγηση χρειάζεται να εφαρμοστούν εντελώς νέες προσεγγίσεις, προκειμένου να εξασφαλιστεί μια ανταγωνιστική βάση για την επιθυμητή ποιότητα του νέου δικτύου (στην οποία περιλαμβάνονται και η απόκριση της ζήτησης και η αποθήκευση). Μία προσέγγιση θα ήταν να ανασχεδιαστούν τα ρυθμιστικά στοιχεία της τελικής τιμής καταναλωτή, ιδίως σε σχέση με τον φόρο ηλεκτρικής ενέργειας και τα τέλη χρήσης δικτύου. Θα πρέπει να διερευνηθεί η χρηματοδότηση των κοινών δαπανών στο ενεργειακό σύστημα.

4.4.4. Προκειμένου οι τιμές να αντανακλούν με ακρίβεια το σύνολο του κόστους της παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να μεριμνήσει για την διαφάνεια του κόστους μέσω μιας πανευρωπαϊκής εναρμονισμένης προσέγγισης. Οι προσδιορισμένες συγκρίσιμες δαπάνες πρέπει να αντικατοπτρίζουν το πραγματικό συνολικό κόστος της παραγωγής, του εφοδιασμού και της διάθεσης της ηλεκτρικής ενέργειας. Οι εν λόγω δαπάνες πρέπει να περιλαμβάνουν και τις αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις (π.χ. εκπομπές CO₂) και επιδοτήσεις. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις⁽⁷⁾ και δηλώσεις της και συνεχίζει να προτρέπει σθεναρά την Επιτροπή να υλοποιήσει τις υποσχέσεις της για πλήρη εσωτερικευση στις τιμές του συνολικού κόστους (συμπεριλαμβανομένου του εξωτερικού) από την παραγωγή έως και τη διάθεση και να μην επιτρέψει οποιονδήποτε άμεσο ή έμμεσο ανταγωνισμό επιδοτήσεων μεταξύ των διαφόρων πηγών ενέργειας.

4.4.5. Εκτός από τις πραγματικές δαπάνες, το ρυθμιστικό πλαίσιο θα πρέπει να σχεδιαστεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε οι τιμές να συνεκτιμούν την παροχή υπηρεσιών όπως και μέτρα για την αποφυγή βλαβερών για το κλίμα εκπομπών και τη δημιουργία των απαραίτητων θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας. Οι τιμές πρέπει να αντικατοπτρίζουν το γεγονός ότι υπάρχουν περίοδοι μεγάλης προσφοράς και χαμηλής ζήτησης και, αντιστρόφως, περίοδοι υψηλής ζήτησης και πιο περιορισμένης προσφοράς. Μόνο όταν οι τιμές αντικατοπτρίζουν επακριβώς τις δαπάνες και τις υπηρεσίες και οι μειώσεις μετακυλιντάν στους καταναλωτές στο ακέραιο, θα αποδώσουν καρπούς τα σχέδια της Επιτροπής για προσαρμογές όπως η απόκριση της ζήτησης, πιο ευέλικτες μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και εγκαταστάσεις αποθήκευσης.

4.4.6. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι πρέπει να καταργηθεί η ρύθμιση των τιμών. Είναι ορθό να επιτραπεί η ελεύθερη — προς τα πάνω και προς τα κάτω — διαμόρφωση των τιμών. Αυτό οδηγεί στην αναγκαία αντίδραση της αγοράς και στηρίζονται οι δυνατότητες ευελιξίας, όπως η διαχείριση της ζήτησης και η αποθήκευση ενέργειας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι κατευθυντήριες γραμμές των επιδοτήσεων της ΕΕ, σύμφωνα με τις οποίες δεν πρέπει να καταβάλλονται επιδοτήσεις όταν οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας είναι αρνητικές, αντιπροσωπεύουν μαζική παρέμβαση στην αγορά η οποία τοποθετεί μονομερώς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας σε μειονεκτική θέση και ωφελεί τις τεχνολογίες που βλάπτουν το περιβάλλον και έχουν υψηλό οριακό κόστος. Οι τρέχουσες ενισχύσεις αντισταθμίζουν την ανεπαρκή απόδοση των ενδείξεων των τιμών, κυρίως ως αποτέλεσμα της μη ενσωμάτωσης του εξωτερικού κόστους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να διορθώσει την κατάσταση μεταρρυθμίζοντας τις κατευθυντήριες γραμμές για τις επιδοτήσεις. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την Επιτροπή την υποβολή ενός σχεδίου με το οποίο καταπολεμούνται αφενός οι αιτίες των αρνητικών τιμών και αφετέρου, καθίστανται περιττές οι μακροπρόθεσμες επιδοτήσεις.

4.4.7. Στο έγγραφο της Επιτροπής αναφέρεται, μεταξύ άλλων, και η ανάγκη βελτίωσης του εμπορίου εκπομπών. Επί του θέματος αυτού η ΕΟΚΕ έχει εκπονήσει σχετική γνωμοδότηση⁽⁸⁾. Τονίζει ωστόσο ότι, ακόμη και με μια αυστηρή μεταρρύθμιση, το εξωτερικό κόστος των ορυκτών πηγών ενέργειας θα τιμολογηθεί μόνο εν μέρει. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο εκτιμά ότι οι επιδοτήσεις των ορυκτών καυσίμων στην ΕΕ ανέρχονται συνολικά σε 330 δισεκατ. δολάρια ετησίως και τις περιγράφει ως αναποτελεσματικές, τροχοπέδη στην καινοτομία, φορολογικά επιζήμιες, κοινωνικά άδικες και καταστροφικές για το περιβάλλον⁽⁹⁾.

4.4.8. Καμία νέα διάρθρωση της αγοράς, όσο καλή και αν είναι, δεν μπορεί να αντισταθμίσει τις λανθασμένες ενδείξεις των τιμών και τα προβλήματα που προκαλούνται από αυτό.

4.4.9. Η Επιτροπή έχει επανειλημμένα τονίσει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν εμπόδια για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν και ότι είναι απαραίτητη η αποκεντρωμένη και προσαρμοσμένη στην αγορά προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η ΕΟΚΕ έχει την ίδια γνώμη. Δυστυχώς όμως η υπό συζήτηση ανακοίνωση δεν διασαφηνίζει τις απόψεις της Επιτροπής επί του θέματος αυτού.

⁽⁷⁾ Βλέπε π.χ. ΕΕ.C 226 της 16.7.2014, σ. 1.

⁽⁸⁾ Βλέπε ΕΕ C 424 της 26.11.2014, σ. 46.

⁽⁹⁾ Βλέπε έγγραφο εργασίας του ΔΝΤ με θέμα «Πόσο υψηλές είναι οι παγκόσμιες ενεργειακές επιδοτήσεις;» («How Large Are Global Energy Subsidies?») (WP/15/105), Μάιος 2015.

4.5. Εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας

4.5.1. Ο τίτλος του εγγράφου της Επιτροπής είναι «ανασχεδιασμός της αγοράς ενέργειας». Ωστόσο το έγγραφο επικεντρώνεται σχεδόν αποκλειστικά στις πιθανές και θεωρούμενες ως απαραίτητες αλλαγές στα δίκτυα, τις αγορές και το εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας. Στο κεφάλαιο 5 γίνεται μάλιστα αναφορά σε μια «συμβουλευτική ανακοίνωση σχετικά με τον σχεδιασμό της αγοράς ηλεκτρικού ρεύματος».

4.5.2. Αυτή η σαφής εστίαση στο δίκτυο και στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας δεν ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στην κύρια πρόκληση που αντιμετωπίζει πραγματικά η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική. Η συζήτηση πρέπει να λάβει περισσότερο υπόψη την παραγωγή θερμότητας και τις μεταφορές, καθώς θεωρείται ότι στο μέλλον θα προκύψουν πολύ περισσότερες διασυνδέσεις μεταξύ αυτών των τριών κλάδων σε σύγκριση με σήμερα, από όπου θα δημιουργηθούν ευκαιρίες και θα μπορέσουν να περιοριστούν τα προβλήματα (λέξεις-κλειδιά: αιολική ενέργεια για θέρμανση, μετατροπή ενέργειας σε φυσικό αέριο/υδρογόνο, ηλεκτροκινητικότητα).

4.5.3. Η σύγκλιση του κλάδου της ηλεκτρικής ενέργειας με τους κλάδους της θερμότητας και της κινητικότητας είναι πολύ πιο εύκολη στα αποκεντρωμένα παρά στα συγκεντρωτικά συστήματα παραγωγής ηλεκτρισμού. Αυτό επειδή η θερμότητα και η κινητικότητα είναι από τη φύση τους προσανατολισμένες προς αποκεντρωμένα συστήματα, πράγμα που σημαίνει ότι μπορούν να αναπτυχθούν ευκολότερα ως ευέλικτες επιλογές για την ηλεκτρική ενέργεια, υπό την προϋπόθεση ότι η ηλεκτρική ενέργεια μπορεί να διατίθεται στην αγορά άμεσα και με αποκεντρωμένο τρόπο. Γι' αυτό ο μετασχηματισμός της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας είναι στενά συνδεδεμένος με την ανάπτυξη αποκεντρωμένων επιλογών εμπορίας για την ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, στις οποίες πρέπει επίσης να περιλαμβάνεται η χρήση των εφαρμογών της θερμότητας και της κινητικότητας.

4.5.4. Όσον αφορά την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, η Επιτροπή διατυπώνει πολλές προτάσεις σχετικά με τις νέες δομές του υπάρχοντος συστήματος εμπορίας, κυρίως στον τομέα της εμπορίας μέσω του χρηματιστηρίου. Είναι αυτονόητο ότι η αύξηση της ποικιλομορφίας του τρέχοντος εμπορίου ενέργειας σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο θεωρείται σκόπιμη και σημαντική. Δεν πρέπει όμως σε καμία περίπτωση να διοχετεύεται πάντα μέσω ανταλλαγών και εμπορών. Αυτό όμως είναι ένα θέμα που η Επιτροπή δεν θίγει καθόλου.

4.5.5. Εάν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι πολίτες ή οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας αποφασίσουν σήμερα να αξιοποιήσουν τις διαθέσιμες σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο δυνατότητες παραγωγής ενέργειας, για παράδειγμα με την από κοινού χρήση ηλιακών ή αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, τότε θα πρέπει να τους επιτραπεί να μπορούν πολύ πιο εύκολα απ' ό,τι μέχρι σήμερα να χρησιμοποιούν ή να εμπορεύονται την παραγόμενη ενέργεια απευθείας και απρόσκοπτα, χωρίς την παρέμβαση των αγορών ή μεσαζόντων.

4.5.6. Ωστόσο, οι προτάσεις σχετικά με το πώς πρέπει να υποστηριχθούν οι αναδυόμενες νέες μορφές άμεσης αποκεντρωμένης χρήσης ή η άμεση τοπική εμπορία (B to B — business to business) είναι λίγες. Εξίσου ελάχιστη είναι η προσοχή που δίνεται στις τοπικές μορφές εμπορίου και στις αλλαγές τύπου ενέργειας (συσκευές αποθήκευσης).

4.6. Δομές της αγοράς και αποκεντρωμένη παραγωγή

4.6.1. Η ανακοίνωση της Επιτροπής αναφέρεται αφενός στην «ένταξη της ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές στο σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας» και αφετέρου στην ανάγκη «προσαρμογής του σχεδιασμού της αγοράς στην ηλεκτροπαραγωγή από ανανεώσιμες πηγές», ενώ σε άλλη θέση κάνει λόγο για τη δημιουργία μιας «κατάλληλης αγοράς για ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές». Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να καταστήσει σαφές ότι, κατά τη γνώμη της, η κύρια πρόκληση δεν είναι η «ενσωμάτωση» των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο υπάρχον σύστημα παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, ακόμη και αν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας πρέπει να διαδραματίσουν τον κεντρικό ρόλο μακροπρόθεσμα.

4.6.2. Η κύρια τεχνική πρόκληση του νέου ενεργειακού συστήματος —την οποία η Επιτροπή θα πρέπει να τονίσει περισσότερο στη διαδικασία διαβούλευσης— έγκειται στο ότι η ηλεκτρική ενέργεια δεν θα ελέγχεται πλέον κεντρικά από μεγάλες μονάδες παραγωγής ηλεκτρισμού πριν διοχετευτεί στους καταναλωτές («από την κορυφή προς τη βάση»), αλλά ότι με βάση πολλές αποκεντρωμένες και εν μέρει κυμαινόμενες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα δημιουργηθούν νέες «νησίδες παραγωγής και εφοδιασμού με ηλεκτρική ενέργεια», που πρέπει να είναι δικτυωμένες μεταξύ τους («από τη βάση προς την κορυφή») και στις οποίες εξέχοντα ρόλο θα διαδραματίσουν η απόκριση της ζήτησης (συμπεριλαμβανομένης της αποθήκευσης), καθώς και το τοπικό/περιφερειακό μάρκετινγκ.

4.6.3. Σε ό,τι αφορά την επιθυμία να δημιουργηθεί ένα νέο φάσμα ενδιαφερόμενων μερών, αυτό σημαίνει ότι, παράλληλα με τις καθιερωμένες δομές (χονδρικού) εμπορίου, θα πρέπει σε κάποιον βαθμό να καθιερωθούν εντελώς νέες, αποκεντρωμένες μορφές εμπορίας και διαχείρισης της ενέργειας.

4.6.4. Τα κύματα καινοτομίας που προέκυψαν στον τομέα της πληροφορικής, της παραγωγής και της τεχνολογίας αποθήκευσης, στο σύστημα διανομής και στην τεχνολογία κατασκευής κτιρίων έχουν οδηγήσει στη δημιουργία πολλών τέτοιων «νησίδων παραγωγής και εφοδιασμού», οι οποίες φάνταζαν αδιανόητες ακόμη και πριν από λίγα χρόνια. Υπάρχουν μεμονωμένα άτομα, επιχειρήσεις, ενώσεις (όπως οι συνεταιρισμοί ενέργειας) ή δήμοι (δημοτικές επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας) που έχουν εφαρμόσει λύσεις με τις οποίες έχουν επιτύχει μερική ή ακόμη και απόλυτη αυτάρκεια, πράγμα που σημαίνει ότι εξαρτώνται σε πολύ μικρότερο βαθμό από τα παραδοσιακά συστήματα προσφοράς και εμπορίας, τα οποία έχουν καταστεί και τα ίδια πιο ευέλικτα. Είναι σημαντικό να παρακολουθήσουμε την παράλληλη πορεία τεχνικών/τεχνολογικών και κοινωνικών/κοινωνιολογικών εξελίξεων. Αμφότερες οι πορείες δείχνουν προς την ίδια κατεύθυνση, δηλαδή προς περισσότερη αυτονομία και αυτορρύθμιση πιο αποκεντρωμένων μονάδων δικτύου.

4.6.5. Η εξέλιξη αυτή αρχίζει σε τοπικό επίπεδο: ήδη σήμερα αναπτύσσονται εντελώς νέες δομές, όπως δείχνει το παράδειγμα των φωτοβολταϊκών συστημάτων. Πριν από πέντε μόλις χρόνια η χρήση ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκά δεν ήταν οικονομικά ελκυστική για τους ιδιώτες και το ηλεκτρικό ρεύμα που παραγόταν διοχετευόταν απλώς στο δίκτυο. Η κατάσταση έχει αλλάξει εντελώς εν τω μεταξύ. Για οικονομικούς λόγους, σήμερα δεν χρησιμοποιούνται πλέον φωτοβολταϊκοί συλλέκτες οροφής αν δεν έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να διασφαλίζουν την πλήρη αξιοποίηση της ιδιοπαραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό έχει οδηγήσει σε αύξηση της ζήτησης και —κατά συνέπεια— στην περαιτέρω ανάπτυξη τεχνολογιών αποθήκευσης. Ως αποτέλεσμα, οι νέες εγκαταστάσεις φωτοβολταϊκών συμβάλλουν στην αποφόρτιση ή την εξισορρόπηση του δικτύου. Υπό αυτό το πρίσμα, για παράδειγμα, η προβλεπόμενη ηλεκτροκινητικότητα ή η σύνδεση με την παραγωγή θερμότητας διανοίγουν εντελώς νέες, πρόσθετες ευκαιρίες για αποκεντρωμένη παραγωγή και χρήση της ενέργειας.

4.6.6. Ωστόσο, οι καταναλωτές οι οποίοι παράγουν και χρησιμοποιούν τη δική τους ηλεκτρική ενέργεια και επιθυμούν να προσφέρουν το ενδεχόμενο πλεόνασμα στους συγκατοίκους ή στους γείτονές τους, για παράδειγμα, δεν είναι πλέον «ενεργοί παράγοντες της αγοράς» με την παραδοσιακή έννοια του όρου. Δυστυχώς όμως το έγγραφο της Επιτροπής δεν περιγράφει πώς ακριβώς θα πρέπει να τροποποιηθεί το πλαίσιο ώστε να προωθηθούν αυτά τα συστήματα.

4.6.7. Ούτε εξηγείται επαρκώς ποια συγκεκριμένα εμπόδια εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

4.6.8. Η ΕΟΚΕ έχει υπογραμμίσει επανειλημμένα ότι τέτοια νέα, αποκεντρωμένα ενεργειακά συστήματα προσφέρουν ευκαιρίες, και όχι μόνον από την άποψη της αποδοχής εκ μέρους του κοινού των απαραίτητων διαρθρωτικών αλλαγών και των απαιτούμενων επενδύσεων. Μπορεί επίσης να προκύψουν και σε επίπεδο περιφερειακής οικονομίας νέες προοπτικές και νέες ευκαιρίες παραγωγής αξίας εκτός των ήδη γνωστών δομών. Οι νέες τεχνολογίες καθιστούν δυνατή την αποκατάσταση της σύνδεσης μεταξύ της περιφερειακής ανάπτυξης και της ενεργειακής πολιτικής και την καλύτερη συμμόρφωση με τις ενισχυμένες προδιαγραφές ασφάλειας που ισχύουν για τις κρίσιμες υποδομές.

4.6.9. Συνεπώς, η αύξηση της τοπικής παραγωγής και η άμεση εμπορία θα πρέπει να επικροτηθούν επειδή έτσι μπορεί να περιοριστούν οι απώλειες του δικτύου. Σχετικά με αυτό το θέμα η γερμανική Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Δικτύων εξηγεί ότι: «Είναι προφανές ότι ο μετασχηματισμός του ενεργειακού συστήματος μπορεί να πετύχει καλύτερα με τη στενή συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων. [...] Πρέπει να χαιρετίσουμε προσεγγίσεις που οδηγούν στη μεγιστοποίηση της κατανάλωσης ενέργειας στην πηγή. Αυτή ήταν πάντα η αρχή του ενεργειακού εφοδιασμού, καθώς έτσι οι απώλειες δικτύου περιορίζονται στο ελάχιστο». ⁽¹⁰⁾

4.6.10. Η Επιτροπή θα πρέπει, επομένως, να θεωρήσει το σύστημα εμπορίας από τη σκοπιά των επιθυμητών ενεργειακών υποδομών και να μην προσπαθήσει να κάνει τις απαραίτητες αλλαγές στην ενεργειακή υποδομή συμβατές με το υπάρχον σύστημα εμπορίας.

4.6.11. Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη η εμπειρία πολλών χωρών στις οποίες ορισμένοι παράγοντες της αγοράς, όπως οι στρατηγικοί επενδυτές, έχουν προβεί σε επιλεκτική αξιοποίηση του κλάδου παραγωγής ενέργειας με μόνο σκοπό την μεγιστοποίηση των κερδών τους, αρνούμενοι ταυτόχρονα να επενδύσουν στην ασφάλεια του εφοδιασμού, στην καινοτομία και στη συντήρηση, μετακυλιώντας το κόστος αυτό στους πελάτες τους.

⁽¹⁰⁾ Smart grids, smart markets — Eckpunktepapier der Bundesnetzagentur zu den Aspekten des sich verändernden Energieversorgungssystems, (Έξυπνα δίκτυα, έξυπνες αγορές — Έγγραφο της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Δικτύων με θέμα τις πτυχές του μεταβαλλόμενου συστήματος ενεργειακού εφοδιασμού), Δεκέμβριος 2011, σελ.42.

4.7. Περιφερειακή συνεργασία και ανάπτυξη των ευρωπαϊκών δικτύων ρυθμιστικών αρχών και διαχειριστών δικτύων

4.7.1. Όμως ο στόχος μιας νέας ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ δεν μπορεί να είναι η δημιουργία όσο το δυνατόν περισσότερων νησίδων αυτάρκειας, δηλαδή αποσυνδεδεμένων από το δίκτυο περιοχών εφοδιασμού. Αντιθέτως, σκοπός πρέπει να είναι η δημιουργία όσο το δυνατόν περισσότερων «νησίδων παραγωγής και εφοδιασμού» που λειτουργούν αποτελεσματικά, είναι ανταγωνιστικές και προσιτές στους καταναλωτές, καθώς και η διασύνδεσή τους σε ένα ευρωπαϊκό δίκτυο. Αυτό πρέπει επίσης να γίνει έχοντας κατά νου ότι, ενώ ο ρόλος της ΕΕ είναι να κατοχυρώσει την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, η πραγματική αποστολή του εφοδιασμού με ενέργεια αποτελεί ευθύνη των αυτοδιοικητικών αρχών.

4.7.2. Αυτές οι μικρότερες μονάδες δικτύου θα πολλαπλασιαστούν, εφόσον δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες και οι σωστές ενδείξεις μέσω των τιμών. Έτσι θα υπάρξει βέλτιστη οικονομική ισορροπία μεταξύ ίδιας παραγωγής και κατανάλωσης. Οι μονάδες αυτές θα πρέπει όμως να συνδεθούν με γειτονικά ή κεντρικότερα δίκτυα, προκειμένου να εξασφαλιστεί ένα θετικό ή αρνητικό ενεργειακό ισοζύγιο.

4.7.3. Η διαχείριση της ζήτησης θα διαδραματίζει καίριο ρόλο μέσα σε αυτά τα συστήματα, αλλά και γενικότερα· η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι τεχνολογίες αποθήκευσης αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της. Τα μέσα αποθήκευσης θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στο δίκτυο, δεδομένου ότι από τεχνική άποψη θα είναι τόσο αντικυκλικοί καταναλωτές όσο και παραγωγοί.

4.7.4. Οι εθνικοί φορείς εκμετάλλευσης δικτύων, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές και η ΕΕ έχουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση και στην εδραίωση της αυτού του ευρέος φάσματος ενδιαφερομένων μερών, διασφαλίζοντας ίσους όρους ανταγωνισμού και τον συντονισμό των συστημάτων παροχής ενέργειας. Και αυτό επειδή τα μελλοντικά συστήματα ενεργειακού εφοδιασμού χρειάζονται ένα καλά συντονισμένο πανευρωπαϊκό σύστημα διαχείρισης της ενέργειας (συγκρίσιμο με το σύστημα εναέριας κυκλοφορίας, για παράδειγμα), το οποίο να παρέχει μια ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης των διασυνδεδεμένων «νησίδων παραγωγής και εφοδιασμού» και, όπου είναι αναγκαίο, να καλύπτει κάθε περιστατικό βλάβης. Έτσι θα είναι εφικτή η αυτόματη ή χειροκίνητη παρέμβαση για την προστασία της σταθερότητας και της ασφάλειας του δικτύου.

4.7.5. Η συνεργασία αυτή μπορεί να λειτουργήσει μόνο μέσα από ολοκληρωμένα και καλά σχεδιασμένα δίκτυα μεταφοράς και διανομής. Αυτό σημαίνει ότι, ενόψει της προαναφερθείσας έλλειψης επενδυτικών κινήτρων μέσω των τιμών, οι δημόσιοι πόροι, όπως τα κονδύλια της διευκόλυνσης «Συνδέοντας την Ευρώπη», θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν περισσότερο για τη δημιουργία διασυνοριακών δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας αντί να επικεντρωθούν στις υποδομές φυσικού αερίου και πετρελαίου, για παράδειγμα.

4.7.6. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι οι διαχειριστές συστημάτων πρέπει να είναι «ουδέτεροι παράγοντες διευκόλυνσης της αγοράς, προκειμένου να καταστεί δυνατό σε τρίτα μέρη να αναπτύσσουν αγορακεντρικές υπηρεσίες για καταναλωτές». Η Επιτροπή θα πρέπει να διευκρινίσει τι σχεδιάζει να αλλάξει, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος και να γίνει σαφέστερος ο ρόλος και οι αρμοδιότητες των διαχειριστών συστημάτων διανομής, καθώς και των ρυθμιστικών φορέων.

Βρυξέλλες, 20 Ιανουαρίου 2016.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Νέα συμφωνία για τους καταναλωτές ενέργειας»

[COM(2015) 339 final]

(2016/C 082/04)

Εισηγητής: ο κ. Lutz RIBBE

Στις 14 Οκτωβρίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Νέα συμφωνία για τους καταναλωτές ενέργειας»

[COM(2015) 339 final].

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Ιανουαρίου 2016.

Κατά την 513η σύνοδο ολομέλειας της 20ής και 21ης Ιανουαρίου 2016 (συνεδρίαση της 20ής Ιανουαρίου 2016), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 209 ψήφους υπέρ, 4 ψήφους κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ανάλυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και υποστηρίζει σθεναρά τις προτάσεις της. Είναι πλέον καιρός να τεθεί ο καταναλωτής στο επίκεντρο της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ και να του εξασφαλιστούν όλες οι δυνατότητες ενεργού συμμετοχής σε αυτήν.

1.2. Η «παρεμπόδιση αυτοπαραγωγής και αυτοκατανάλωσης από τους καταναλωτές», η οποία επισημαίνεται στην εν λόγω ανακοίνωση της Επιτροπής, συνιστά ένα πρόβλημα που θα πρέπει επειγόντως να επιλυθεί. Ωστόσο το παρόν έγγραφο, δυστυχώς, δεν περιγράφει επαρκώς και με συγκεκριμένο τρόπο πού και πώς ανακύπτουν αυτά τα εμπόδια και τι θα πρέπει ακριβώς να γίνει προκειμένου αυτά να εξαλειφθούν. Προς τούτο, η Επιτροπή θα πρέπει να καταρτίσει ένα ξεχωριστό έγγραφο.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ορθή την προσέγγιση της Επιτροπής, το ότι θα πρέπει δηλαδή να αναγνωριστούν οι τοπικές επικρατούσες συνθήκες, να συνεκτιμηθούν περισσότερο και επίσης να προωθηθούν, με ταυτόχρονη ενθάρρυνση της συμμετοχής των τοπικών παραγόντων της αγοράς.

1.4. Το ερώτημα του τρόπου σχεδιασμού των ενεργειακών συστημάτων είναι στρατηγικής σημασίας. Είναι ανάγκη να δρομολογηθεί ένας διαγωνισμός για τον σχεδιασμό του πλέον αποτελεσματικού ολοκληρωμένου συστήματος. Αυτό υπερβαίνει κατά πολύ την παραγωγή και την παραδοσιακή εμπορική προώθηση.

1.5. Η απόκριση της ζήτησης («Demand Response») θα διαδραματίσει ζωτικό ρόλο. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, θα πρέπει καταρχάς να εξασφαλιστούν για τους καταναλωτές, μεταξύ άλλων, οι τεχνικές προϋποθέσεις [«έξυπνοι μετρητές» («smart meters»), «έξυπνα δίκτυα» («smart grids»)], οι οποίες θα πρέπει να αποτελέσουν μέρος της ανάπτυξης των δικτύων και επίσης να χρηματοδοτηθούν υπό αυτό το πρίσμα.

1.6. Οι καταναλωτές θα πρέπει να αξιοποιήσουν τα συστήματα απόκρισης της ζήτησης όχι μόνον για να προσαρμόσουν την ενεργειακή τους κατανάλωση, αλλά και για να εξοικονομήσουν κατ' αυτόν τον τρόπο χρήματα. Η Επιτροπή πολύ ορθά αναφέρει ότι «Ο συνδυασμός αποκεντρωμένης ηλεκτροπαραγωγής και επιλογών αποθήκευσης με ευελιξία από πλευράς ζήτησης μπορεί να προσφέρει στους καταναλωτές τη δυνατότητα να καλύπτουν και να διαχειρίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό οι ίδιοι (μέρος από) τις ενεργειακές τους ανάγκες, ήτοι να είναι αυτοπαραγωγοί και αυτοκαταναλωτές, και να μειώσουν τους ενεργειακούς τους λογαριασμούς»⁽¹⁾ [οι λεγόμενοι «παραγωγοί-καταναλωτές» («prosumer»)].

1.7. Κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθούν νέα καθεστώτα παροχής κινήτρων, τα οποία θα επιβραβεύουν τις δράσεις σχεδιασμού της αυτοκατανάλωσης, της απευθείας προμήθειας, καθώς και της αποθήκευσης του πλεονάσματος ενέργειας και της εξισορρόπησης του ενεργειακού εφοδιασμού, συνεπώς μια ενεργός διαχείριση του φορτίου για όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά, κατά τρόπο που θα αποφέρει οφέλη στο συνολικό σύστημα.

⁽¹⁾ COM(2015) 339 final.

1.8. Τα πλεονεκτήματα της νέας προσέγγισης των «παραγωγών-καταναλωτών» που περιγράφει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταδεικνύουν ότι η συγκεκριμένη προσέγγιση δεν συνιστά απλώς ένα συμπλήρωμα των «κεντρικών πηγών ηλεκτροπαραγωγής». Πρόκειται για την ελευθερία επιλογής των καταναλωτών —δηλαδή εταιρειών, πολιτών, επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας κ.λπ.— να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στο ενεργειακό σύστημα του μέλλοντος μέσω της αυτοπαραγωγής, της αυτοκατανάλωσης, της αποθήκευσης και της εμπορικής αυτοπροώθησης.

1.9. Στην ανακοίνωσή της η Επιτροπή δεν προσδιορίζει επαρκώς τις έννοιες της αυτοπαραγωγής και της αυτοκατανάλωσης. Τα παραδείγματα που παρατίθενται καταδεικνύουν ότι η αντίληψη της προσέγγισης των «παραγωγών-καταναλωτών» είναι πολύ περιορισμένη. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η αυτοπαραγωγή και η αυτοκατανάλωση θα πρέπει να ερμηνευθούν με πολύ ευρύτερο τρόπο, χωρίς να περιορίζονται στην περιγραφή της αυτοπαραγόμενης και της αυτοκαταναλωθείσας ηλεκτρικής ενέργειας η οποία παράγεται από μια ιδιωτική εγκατάσταση μη συνδεδεμένη με τον μετρητή του δικτύου ηλεκτροδότησης.

1.10. Άλλες μορφές ευρύτερων δομών αυτοπαραγωγής και αυτοκατανάλωσης σε επίπεδο κοινότητας βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη, αλλά παρεμποδίζονται σε μεγάλο βαθμό. Η εφαρμογή καινοτόμων επιχειρηματικών μοντέλων μπορεί να αναδείξει τον νέο, ενεργό ρόλο των καταναλωτών και να προσφέρει εντελώς νέες δυνατότητες παραγωγής αξίας. Αυτά τα καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα θα πρέπει οπωσδήποτε να συνυπολογιστούν σε μια «νέα συμφωνία ("New Deal") για τους καταναλωτές ενέργειας».

1.11. Οι ευρύτερες μορφές αυτοπαραγωγής και αυτόνομου εφοδιασμού που χρησιμοποιούν τα δημόσια δίκτυα —ασφαλώς, έναντι αμοιβής— εξασφαλίζουν επίσης σε νοικοκυριά, σε μικρότερες επιχειρήσεις ή σε μέλη συνεταιρισμών τη δυνατότητα να διαδραματίσουν ενεργό και υπεύθυνο ρόλο στην αγορά ενέργειας, αλλά και να κερδίσουν και/ή να εξοικονομήσουν χρήματα. Ως εκ τούτου, ένας στενός ορισμός των εννοιών της αυτοπαραγωγής και της αυτοκατανάλωσης είναι άδικος από άποψη κοινωνικής πολιτικής και εισάγει διακρίσεις υπό το πρίσμα της οικονομικής πολιτικής.

1.12. Το αποκεντρωμένο ενεργειακό σύστημα που φιλοδοξεί να αναπτύξει η Επιτροπή προϋποθέτει επίσης αποκεντρωμένες προσεγγίσεις όσον αφορά τις αγορές ⁽²⁾. Ο καταναλωτής θα πρέπει να είναι ελεύθερος να επιλέξει όχι μόνον τον εμπορικό προμηθευτή, αλλά και τον παραγωγό ηλεκτρικής ενέργειας.

2. Εισαγωγή (περιεχόμενο της ανακοίνωσης της Επιτροπής)

2.1. Η στρατηγική πλαίσιο για την ενεργειακή ένωση προβλέπει τη δημιουργία μιας ενεργειακής ένωσης «η οποία θέτει τους πολίτες στο επίκεντρό της, στην οποία οι πολίτες αναλαμβάνουν την ευθύνη για την ενεργειακή μετάβαση, επωφελούνται από τις νέες τεχνολογίες για να μειώσουν τους λογαριασμούς τους, συμμετέχουν ενεργά στην αγορά, και στην οποία προστατεύονται οι ευάλωτοι καταναλωτές» ⁽³⁾.

2.2. Μολονότι τα τελευταία χρόνια ο τομέας της ενέργειας έχει μεταβληθεί ριζικά στην Ευρώπη, εντούτοις οι καταναλωτές —δηλαδή τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις και η βιομηχανία— εξακολουθούν και θα εξακολουθήσουν να παρεμποδίζονται, λόγω των κάτωθι παραγόντων, από το να αποκομίσουν στο ακέραιο τα οφέλη της τρέχουσας μετάβασης που συντελείται στον ενεργειακό κλάδο, δηλαδή να ελέγξουν την ενεργειακή τους κατανάλωση και να μειώσουν τους λογαριασμούς τους ενέργειας:

- έλλειψη διαφάνειας σχετικά με το κόστος, την κατανάλωση, καθώς και τις προσφορές ηλεκτροπαραγωγής·
- αύξηση του ποσοστού των τελών δικτύου, φόρων και ιδίως των εισφορών που υπολογίζονται στον μέσο τελικό λογαριασμό ηλεκτρικού ρεύματος·
- ανεπαρκής ανταγωνισμός σε πολλές αγορές λιανικής, έλλειψη ανταμοιβής για την ενεργό συμμετοχή και δυσκολίες αλλαγής προμηθευτή·
- ανεπαρκώς ανεπτυγμένες αγορές ενεργειακών υπηρεσιών στα νοικοκυριά και απόκρισης της ζήτησης·
- παρεμπόδιση της αυτοπαραγωγής και της αυτοκατανάλωσης από τους καταναλωτές·
- η άνιση πρόσβαση στις πληροφορίες και οι υψηλοί φραγμοί εισόδου στην αγορά για νέους ανταγωνιστές επιβραδύνουν την υιοθέτηση διαθέσιμων προηγμένων τεχνολογιών και πρακτικών, π.χ. έξυπνων μετρητών, έξυπνων οικιακών συσκευών, καταναλωμένων πηγών ενέργειας και βελτιώσεων της ενεργειακής απόδοσης.

2.3. Ο ανασχεδιασμός της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας ⁽⁴⁾, καθώς και η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών από νέες και καινοτόμες εταιρείες παροχής ενεργειακών υπηρεσιών θα πρέπει να παρέχουν τη δυνατότητα σε όλους τους καταναλωτές να συμμετέχουν πλήρως στην ενεργειακή μετάβαση, ούτως ώστε να διαχειρίζονται την κατανάλωσή τους για την επίτευξη ενεργειακά αποδοτικών λύσεων που εξοικονομούν χρήματα και συμβάλλουν στη συνολική μείωση της κατανάλωσης ενέργειας.

⁽²⁾ Βλέπε σχετικά τον φάκελο TEN/577 με θέμα «Εναρξη της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με τον ανασχεδιασμό της αγοράς ενέργειας», βλέπε σελίδα 13 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας.

⁽³⁾ COM(2015) 80 final, σ. 2.

⁽⁴⁾ Βλέπε υποσημείωση 2.

2.4. Συγχρόνως, θα πρέπει να μεταβληθεί και ο ρόλος του καταναλωτή: οι καταναλωτές δεν θα πρέπει απλώς να μπορούν να ανταποκρίνονται καλύτερα και με μεγαλύτερη ευελιξία σε συμφωνίες προσφοράς ενέργειας και να επωφελούνται από αυτές, αλλά θα πρέπει να μπορούν να αναλάβουν και ενεργό ρόλο ως παραγωγοί ενέργειας.

2.5. Η Επιτροπή κάνει λόγο για μια «στρατηγική τριών πυλώνων», η οποία διαρθρώνεται στους εξής άξονες:

α) ενίσχυση της θέσης των καταναλωτών·

β) τεχνολογικές καινοτομίες στον τομέα των «έξυπνων κατοικιών και έξυπνων δικτύων» και

γ) απόδοση ιδιαίτερης προσοχής στη διαχείριση και στην προστασία των δεδομένων.

Αυτή η στρατηγική θα πρέπει να υλοποιηθεί με ένα σχέδιο δράσης 10 σημείων.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ανάλυση της Επιτροπής και υποστηρίζει σθεναρά τις προτάσεις που διατυπώνονται στην ανακοίνωση. Είναι πλέον καιρός να τεθεί ο καταναλωτής στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής και της ενεργειακής πολιτικής των κρατών μελών, δεδομένου ότι η αξιοσημείωτη πρόοδος που έχει επιτευχθεί σε μια σειρά στόχων στην πορεία προς μια βιώσιμη και αποδοτική παροχή ενέργειας μπορεί να γίνει αποδεκτή και να επιτευχθεί μόνον εάν εξασφαλιστεί στους καταναλωτές όλων των κοινωνικών στρωμάτων η ολοκληρωμένη δυνατότητα να διαδραματίσουν ενεργό και υπεύθυνο ρόλο στην υλοποίηση των συνολικών ενεργειακών και περιβαλλοντικών στόχων.

3.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι στα ενεργειακά συστήματα πολλών κρατών μελών η διαρθρωτική και στρατηγική σημασία των καταναλωτών είναι εξαιρετικά περιορισμένη λόγω ανεπαρκούς ρυθμιστικού πλαισίου. Το πλαίσιο αυτό αντικατοπτρίζει μια ανεπαρκή πολιτική κατανόηση του ενεργού ρόλου των καταναλωτών. Σε αυτό το πλαίσιο, οι προτάσεις που διατυπώνονται κρίνονται ενδεδειγμένες για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί [μεταξύ άλλων, μείωση της κατανάλωσης ενέργειας μέσω της αυξημένης ενεργειακής απόδοσης και της εξοικονόμησης ενέργειας, μετάβαση της ενεργειακής παραγωγής σε καθαρές πηγές ενέργειας, αποτελεσματικότερη προσαρμογή της κατανάλωσης σε μεγαλύτερες διακυμάνσεις της ενεργειακής παραγωγής, αποφόρτιση και ενίσχυση της αποδοτικότητας των δικτύων μέσω της «διαχείρισης από την πλευρά της ζήτησης» («Demand Side Management»), αύξηση του αριθμού των φορέων που συμμετέχουν] κατά τρόπο διαφανή και αποδοτικό από άποψη κόστους για τους καταναλωτές.

3.3. Εντούτοις, η παροχή περισσότερων δικαιωμάτων και δυνατοτήτων στους καταναλωτές συνεπάγεται επίσης την ευαισθητοποίησή τους για το γεγονός ότι φέρουν και αυτοί ευθύνη και πρέπει να αποδεχτούν την ανάγκη για προσαρμογή. Για πολλούς καταναλωτές αυτό είναι κάτι καινούργιο.

3.4. Η ευθύνη αυτή δεν μπορεί να επιβληθεί. Μαθαίνεται και αναπτύσσεται στην πράξη από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς (συμπεριλαμβανομένων των υπεύθυνων χάραξης πολιτικής). Ως εκ τούτου, απαιτείται επειγόντως να διευρυνθεί η συμμετοχή των καταναλωτών στις αποφάσεις ενεργειακής πολιτικής, στις επενδύσεις σε μονάδες παραγωγής ενέργειας, σε ενεργειακά δίκτυα (συμπεριλαμβανομένων των εφαρμογών ευφυών δικτύων «smart grid applications»), καθώς και στα συστήματα αποθήκευσης ενέργειας και τη διαχείρισή τους.

3.5. Το ενεργειακό κόστος για τους τελικούς καταναλωτές θα πρέπει να είναι αφενός προσιτό (προβλήματα της ανταγωνιστικότητας και της ενεργειακής πενίας) και αφετέρου δίκαιο (υπό το πρίσμα μιας δίκαιης κατανομής του κόστους και των οφελών). Κατά το παρελθόν οι ενεργειακές τιμές και τεχνολογίες ενοούσαν συχνά εκείνους που διέθεταν εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρογνώσια, δεξιότητες, καθώς και οικονομικούς και τεχνικούς πόρους σε συνδυασμό με την αντίστοιχη ικανότητα πρακτικής εφαρμογής. Ένα σύστημα που δεν επιδιώκει να αντιμετωπίσει αυτή την ανισορροπία υπονομεύει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση στην αγορά.

3.6. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι ο καλύτερος τρόπος για να αντιμετωπιστεί άμεσα η ενεργειακή πενία —ένα διευρυνόμενο κοινωνικό πρόβλημα— είναι με μέτρα κοινωνικής πολιτικής. Ωστόσο, είναι σημαντικό η «νέα συμφωνία (“New Deal”) για τους καταναλωτές ενέργειας» να στοχεύει επίσης στην εξάλειψη των ανισορροπιών και των ανισοτήτων στην αγορά.

3.7. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ορθώς υπογραμμίζει με μεγάλη σαφήνεια ότι, πέρα από την πρόσβαση σε πληροφορίες, ο πραγματικά καθοριστικός παράγοντας για τις αποφάσεις των καταναλωτών είναι η (ακαθάριστη) τελική τιμή. Μολονότι σήμερα υπάρχει πολύ μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των πολιτών για τα θέματα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, καθώς και μια θετική στάση όσον αφορά τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η τιμή της ενέργειας είναι ο παράγοντας που καθορίζει εάν θα υπάρξει εξοικονόμηση ενέργειας, κατά πόσο θα υλοποιηθούν τα μέτρα ενεργειακής απόδοσης και εάν θα χρησιμοποιηθούν ενεργειακές πηγές φιλικές προς το περιβάλλον. Πρωτίστως πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι ευάλωτοι καταναλωτές δεν θα είναι εκτεθειμένοι σε ακραίες αυξήσεις των τιμών και ότι θα καθιερωθούν (τεχνικοί) μηχανισμοί που θα τους παρέχουν τα επιθυμητά οφέλη σχεδόν αυτόματα.

3.8. Σήμερα υπάρχει μια νέα εξέλιξη: συγκεκριμένα, οι καταναλωτές προμηθεύονται όχι μόνον περιφερειακά παραγόμενα γεωργικά προϊόντα αλλά και «περιφερειακή ηλεκτρική ενέργεια» από εγκαταστάσεις ανανεώσιμης παραγωγής ενέργειας. Το ρυθμιστικό καθεστώς παρεμποδίζει σχεδόν παντού την ικανοποίηση αυτής της αυξημένης ζήτησης με προσφορές από εταιρείες ενέργειας —ιδίως από τις εταιρείες που παρέχουν στους καταναλωτές τη δυνατότητα να ασκούν άμεση επιρροή στις επιχειρηματικές αποφάσεις, όπως οι ενεργειακοί συνεταιρισμοί πολιτών ή ορισμένες δημοτικές επιχειρήσεις ενέργειας.

3.9. Αυτή η κατάσταση είναι μη ικανοποιητική για δύο λόγους. Από τη μία πλευρά, το αποτέλεσμα στην αγορά είναι αναποτελεσματικό, διότι οι προτιμήσεις και οι ανάγκες των καταναλωτών δεν καλύπτονται. Από την άλλη πλευρά, οι περιφερειακές προσφορές πράσινης ενέργειας βελτιώνουν την αξία που γενικά αποδίδεται στην ενέργεια και ενθαρρύνουν τους καταναλωτές ενέργειας να εφαρμόζουν εκτενέστερα μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας και ενίσχυσης της ενεργειακής απόδοσης και, συγχρόνως, να αξιοποιούν ευέλικτες επιλογές με στόχο την αντιστάθμιση των διακυμάνσεων στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

3.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική την προσέγγιση της Επιτροπής, το ότι θα πρέπει δηλαδή να αναγνωριστούν οι τοπικές επικρατούσες συνθήκες, να συνεκτιμηθούν περισσότερο και επίσης να προωθηθούν, με ταυτόχρονη και με μεγαλύτερη έμφαση ενθάρρυνση της συμμετοχής των τοπικών παραγόντων της αγοράς, ούτως ώστε να καταστεί εφικτή η διαμόρφωση μιας πραγματικής τιμής ενέργειας στον τόπο της κατανάλωσης και όχι στον τόπο της παραγωγής.

3.11. Το ερώτημα του τρόπου σχεδιασμού των ενεργειακών συστημάτων είναι στρατηγικής σημασίας. Είναι ανάγκη να δρομολογηθεί ένας διαγωνισμός για τον σχεδιασμό του πλέον αποτελεσματικού ολοκληρωμένου συστήματος. Αυτό υπερβαίνει κατά πολύ την παραγωγή και την παραδοσιακή εμπορική προώθηση. Ως εκ τούτου, ο μονομερής καθορισμός κανόνων από μεμονωμένα κράτη μέλη για συγκεκριμένες παραμέτρους της αγοράς ή του συστήματος κρίνεται συχνά πρόωρος. Ειδικότερα, κρίνεται σκόπιμο να αποφεύγεται η μεμονωμένη θεώρηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, από τη μια πλευρά, και της εμπορίας, από την άλλη, όπως και ο τομεακός διαχωρισμός μεταξύ των κλάδων της ηλεκτρικής ενέργειας, της θέρμανσης και των μεταφορών.

3.12. Τα ενεργειακά συστήματα πρέπει να αξιολογούνται σύμφωνα με τον βαθμό στον οποίο πληρούν τις εν λόγω απαιτήσεις. Στους τομείς της θερμότητας και των μεταφορών —σε αντίθεση με τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας— η συμμετοχή των καταναλωτών στις συναφείς περιφερειακές διαδικασίες ήταν ανέκαθεν πιο εκτεταμένη. Οι ενεργειακοί και οι περιβαλλοντικοί στόχοι μπορούν να επιτευχθούν με μεγαλύτερη επιτυχία εάν υπάρχει η προθυμία διαμόρφωσης των ενεργειακών συστημάτων με γνώμονα την ένταξη και τη συμμετοχή των καταναλωτών, καθώς και με προσανατολισμό τη σύγκλιση των τομέων της ηλεκτρικής ενέργειας, της θέρμανσης και των μεταφορών. Υπό αυτό το πρίσμα, πολλά στοιχεία συνηγορούν υπέρ της υπεροχής των αποκεντρωμένων ενεργειακών συστημάτων. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της με θέμα τον ανασχεδιασμό της αγοράς ενέργειας ⁽⁵⁾.

3.13. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ευχρηστία των νέων συστημάτων, η λειτουργία των οποίων πρέπει να είναι απλή και διαφανής, χωρίς να επιβαρύνουν σε καμία περίπτωση υπερβολικά τον καταναλωτή. Τα αναγκαία τεχνικά μέσα για την υλοποίηση αυτού του στόχου είναι διαθέσιμα.

3.14. Καταρχάς, είναι παρ' όλα αυτά αναγκαίο να θεσπιστεί στην Ευρώπη ένα ενιαίο ρυθμιστικό πλαίσιο με το οποίο το σύνολο των δαπανών που συνδέονται με την παραγωγή ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου του εξωτερικού κόστους, θα είναι πλήρως ενσωματωμένο στην τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας. Ζητείται απόλυτη διαφάνεια του κόστους ⁽⁶⁾, διότι ο καταναλωτής πρέπει να μπορεί να κατανοεί με απλό και αξιόπιστο τρόπο τις λιανικές τιμές καταναλωτή. Τα εσφαλμένα μηνύματα των τιμών, ως συνέπεια άμεσων ή έμμεσων επιδοτήσεων για συγκεκριμένες πηγές ενέργειας, δεν μπορούν να αντισταθμίζονται από καμία ρύθμιση της αγοράς, ανεξάρτητα από το πόσο διαφανής, ευέλικτη και ανοιχτή αυτή είναι.

⁽⁵⁾ Βλέπε υποσημείωση 2.

⁽⁶⁾ Βλέπε υποσημείωση 2.

4. Πυλώνας 1: Ενίσχυση της θέσης των καταναλωτών

4.1. Γενικές παρατηρήσεις

4.1.1. Ο ρόλος του καταναλωτή στον ενεργειακό τομέα ενδεχομένως να μεταβληθεί ριζικά κατά τα προσεχή έτη, εάν υπάρξει η αντίστοιχη πολιτική βούληση. Συνεπώς, είναι απολύτως εύλογο το μεγαλύτερο τμήμα της ανακοίνωσης της Επιτροπής να είναι αφιερωμένο σε αυτήν την ενότητα. Η αναμενόμενη ριζική αλλαγή δεν αφορά μόνον τεχνολογικά θέματα και ζητήματα εμπορικού δικαίου, αλλά θεμελιώδεις διαρθρωτικές μεταβολές που θα οδηγήσουν σε πιο δημοκρατικές ενεργειακές διεργασίες.

4.1.2. Για να μπορούν οι καταναλωτές να διαχειρίζονται καλύτερα την κατανάλωσή τους με αυτόνομο τρόπο, χρειάζονται καταρχάς, πέρα από τη βελτίωση της πληροφόρησής τους, τις δέουσες τεχνικές και οικονομικές **προϋποθέσεις**. Οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η ατομική κατανάλωση δεν έχει ή δεν δύναται να καταγραφεί (και, κατά συνέπεια, να τιμολογηθεί) θα πρέπει να διορθωθούν το συντομότερο δυνατόν. Στις περιπτώσεις όπου πρέπει να εγκατασταθούν νέοι μετρητές, αυτοί θα πρέπει αυτομάτως να είναι «έξυπνοι μετρητές».

4.1.3. Οι πληροφορίες σχετικά με την κατανάλωση πρέπει να βελτιωθούν άμεσα σύμφωνα με τις προτάσεις της Επιτροπής, η οποία ζητά επίσης στο περίπου 28 % των καταναλωτών που πιθανόν να μην έχουν ακόμη πρόσβαση σε «έξυπνους μετρητές» μετά το 2020 να χορηγηθεί το δικαίωμα να υποβάλουν σχετική αίτηση για να αποκτήσουν έναν τέτοιο μετρητή. Οι οικονομικές προϋποθέσεις θα τεθούν σε εφαρμογή μόνον όταν ο τελικός καταναλωτής καρπωθεί εξολοκλήρου τις δυνητικές εξοικονομήσεις, οι οποίες δεν θα αντισταθμιστούν με νέα κατ' αποκοπή τέλη.

4.1.4. Προκειμένου να επιτευχθεί η ταχεία διείσδυση των έξυπνων μετρητών, αυτό θα πρέπει να είναι οικονομικά ουδέτερο για τον καταναλωτή. Το κόστος εγκατάστασής τους πρέπει να είναι ενσωματωμένο στο κόστος δικτύου. Για τους κατασκευαστές πρέπει να θεσπιστούν ενιαία και αυστηρά πλαίσια σχετικά με την προστασία των δεδομένων και τα πρωτόκολλα επικοινωνίας.

4.1.5. Ωστόσο, η ουδετερότητα του κόστους αποτελεί ένα μόνον ουσιώδες και απαραίτητο κριτήριο αποδοχής των «ευφώνων μετρητών» από τους καταναλωτές. Σε αυτό το κριτήριο πρέπει να προστεθεί ένα υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης στους φορείς εκμετάλλευσης δικτύων, στους προμηθευτές και στους διανομείς, οι οποίοι συλλέγουν και αναλύουν τα δεδομένα. Όσο μεγαλύτερη είναι η απόσταση των καταναλωτών από αυτές τις εταιρείες, τόσο δυσκολότερο είναι να κατοχυρωθεί αυτή η εμπιστοσύνη. Για την ΕΟΚΕ είναι αδιαμφισβήτητο ότι, για τους καταναλωτές, πρέπει να εφαρμόζεται το υψηλότερο επίπεδο προστασίας, το οποίο, μεταξύ άλλων, συνεπάγεται ότι τα δεδομένα θα είναι πλήρως προσβάσιμα σε αυτούς.

4.1.6. Σήμερα οι καταναλωτές διαθέτουν ήδη ορισμένες επιλογές να αναζητούν στις υφιστάμενες αγορές τις πλέον συμφέρουσες προσφορές. Η θέση που διατυπώνει η Επιτροπή ότι «Η αλλαγή προμηθευτή (πρέπει) να είναι τεχνικά εύκολη, γρήγορη και αξιόπιστη» θα πρέπει να θεωρείται κάτι αυτονόητο σε μια Ευρώπη που δημιουργήθηκε για να προάγει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η δυνατότητα εξάλειψης των τελών αλλαγής προμηθευτή δεν θα πρέπει απλώς «να εξεταστεί»⁽⁷⁾, αλλά να υλοποιηθεί!

4.1.7. Η δυνατότητα επιλογής του προμηθευτή και η διαπραγμάτευση των όρων σύμβασης συνιστούν βασικά στοιχεία του ανταγωνισμού στην αγορά. Η συχνότητα αλλαγής προμηθευτή συνιστά έναν χαρακτηριστικό δείκτη εν προκειμένω. Μολονότι όλο και περισσότεροι καταναλωτές αλλάζουν προμηθευτή, εντούτοις σε πολλά κράτη μέλη τα ποσοστά αλλαγής προμηθευτή εξακολουθούν να είναι πολύ χαμηλά⁽⁸⁾. Αυτό είναι συνέπεια της ανεπαρκούς ενημέρωσης των καταναλωτών και άλλων φραγμών που υπάρχουν στην αγορά.

4.1.8. Μολονότι η αλλαγή προμηθευτή αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για τον καταναλωτή, ωστόσο η ορθή λειτουργία του ανταγωνισμού δεν μπορεί να καθοριστεί αποκλειστικά στη βάση του ποσοστού αλλαγών προμηθευτή και της τιμής της ενέργειας. Ο βαθμός ικανοποίησης των πελατών, οι τοπικοί δεσμοί καθώς και η ενεργός κοινωνική συμμετοχή τοπικών φορέων εκμετάλλευσης αποτελούν ήδη μια σημαντική παράμετρο κατά την επιλογή του προμηθευτή, όπως επίσης και η τοπική παρουσία των αρμόδιων φορέων. Οι καταναλωτές ενδιαφέρονται όλο και περισσότερο όχι μόνο για τον τρόπο παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά και για το πού και από ποιον αυτή παράγεται. Είναι επομένως σημαντικό οι καταναλωτές να μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα όχι μόνον τον προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά και τον παραγωγό.

4.1.9. Θα υπάρξει, ως εκ τούτου, **ανταγωνισμός όσον αφορά τις τιμές και την ποιότητα**. Όταν επικρατεί διαφάνεια σχετικά με το κόστος δικτύου και το κόστος παραγωγής, η ηλεκτρική ενέργεια με οριακά υψηλότερο κόστος παραγωγής αλλά χαμηλότερο κόστος μεταφοράς θα μπορούσε, σε τελική ανάλυση, να αποδειχθεί φθηνότερη στο σύνολο. Ωστόσο, για τον σκοπό αυτό, πρέπει να συνυπολογιστεί στην παράμετρο του κόστους δικτύου και η πτυχή της τιμολόγησης με γνώμονα την απόσταση, καθώς και η δυνατότητα άμεσης και προσωπικής προώδησης της αυτοπαραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε δίκαιους όρους ανταγωνισμού.

⁽⁷⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

⁽⁸⁾ Βλέπε ACER/CEER, *Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2013* (Ετήσια έκθεση σχετικά με τα αποτελέσματα της παρακολούθησης των εγχώριων αγορών ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου το 2013), Οκτώβριος 2014, σ. 69.

4.1.10. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι οι στόχοι της κοινωνικής, διαρθρωτικής και περιφερειακής πολιτικής δεν μπορούν να επιτευχθούν μέσω κρατικά ελεγχόμενων ή κρατικά ρυθμιζόμενων ενεργειακών τιμών.

4.1.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας τις θέσεις σχετικά με την «απόκριση της ζήτησης», την «αυτοπαραγωγή και αυτοκατανάλωση» και την «αύξηση της συμμετοχής των καταναλωτών μέσω διαμεσολάβησης και συλλογικών σχηματισμών», καθότι αυτές οι παράμετροι προλειαίνουν το έδαφος για πλήρως νέες εξελίξεις.

4.2. Η απόκριση της ζήτησης

4.2.1. Τα επιτυχημένα αποτελέσματα που περιγράφονται στο έγγραφο της Επιτροπής από καθιερωμένα συστήματα απόκρισης της ζήτησης, μεταξύ άλλων, μέσω της δυναμικής τιμολόγησης (συμβάσεις προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας) και χάρη σε ευέλικτα αυτοματοποιημένα προγράμματα απόκρισης της ζήτησης (αυτοματοποιημένη ανταπόκριση στη ζήτηση) καταδεικνύουν με εντυπωσιακό τρόπο την ορθότητα του ισχυρισμού ότι «για την εξισορρόπηση προσφοράς και ζήτησης είναι συχνά καλύτερες επιλογές η ενεργειακή απόδοση και η απόκριση της ζήτησης από την κατασκευή ή τη διατήρηση σε λειτουργία περισσότερων σταθμών ηλεκτροπαραγωγής ή γραμμών δικτύου ηλεκτροδότησης»⁽⁹⁾.

4.2.2. Ωστόσο, οι τελικοί χρήστες θα συμμετέχουν ενεργά μόνον εάν τα οφέλη των ευέλικτων τιμολογίων αντισταθμίζουν το αναγκαίο κόστος επενδύσεων εντός εύλογου χρονικού διαστήματος. Επομένως, τα μηνύματα των τιμών πρέπει να είναι ορθά, πρέπει δηλαδή να ανταποκρίνονται στις επιλέξιμες τιμές τελικής κατανάλωσης τις περιόδους υψηλής προσφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και χαμηλότερης ζήτησης (λ.χ. κατά τη διάρκεια περιόδων ισχυρών ανέμων ή ηλιοφάνειας).

4.2.3. Τα μηνύματα των τιμών θα πρέπει να γνωστοποιούνται στον καταναλωτή —με όσο το δυνατόν πιο αυτόματο τρόπο— έτσι ώστε να μπορεί να τα αξιοποιεί. Προς τούτο απαιτούνται συστήματα όσο το δυνατόν πιο αυτορυθμιζόμενα. Διαφορετικά, μόνον οι τεχνικά καταρτισμένοι καταναλωτές θα μπορούν να επωφεληθούν από αυτά. Η απόφαση σχετικά με τον βαθμό συμμετοχής τους σε αυτές τις αγορές θα πρέπει να επαφίεται στους καταναλωτές.

4.2.4. Αναμένεται ότι όσο εκτενέστερη θα είναι η συμμετοχή αυτών των «νέων, ενεργών καταναλωτών» στην απόκριση της ζήτησης, τόσο αμεσότερη θα είναι και η συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων όσον αφορά τα μέτρα υποδομών, και επίσης θα αναλαμβάνουν εντονότερη δράση στην πραγματοποίηση επενδύσεων και στη διαχείριση των εγκαταστάσεων παραγωγής, των δικτύων και των συστημάτων αποθήκευσης. Για τον λόγο αυτό, όλες οι μορφές συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και δράσεων ενέργειας των πολιτών, καθώς και άλλες δομές αυτοπαραγωγής και αυτοκατανάλωσης ενέργειας που οργανώνονται από τις τοπικές κοινότητες αποτελούν πολύ σημαντικά στοιχεία στην αγορά ενέργειας. Εντούτοις, τα ζητήματα αυτά ελάχιστα εξετάζονται στην εν λόγω ανακοίνωση της Επιτροπής.

4.3. Αυτοπαραγωγή και αυτοκατανάλωση — Ο «παραγωγός-καταναλωτής» («prosumer») στο ενεργειακό τοπίο του μέλλοντος

4.3.1. Οι καταναλωτές μπορούν να αξιοποιούν τα συστήματα απόκρισης της ζήτησης όχι μόνον για να προσαρμόζουν την ενεργειακή τους κατανάλωση. Η Επιτροπή πολύ ορθά επισημαίνει ότι «ο συνδυασμός αποκεντρωμένης ηλεκτροπαραγωγής και επιλογών αποθήκευσης με ευελιξία από πλευράς ζήτησης μπορεί να προσφέρει στους καταναλωτές τη δυνατότητα να καλύπτουν και να διαχειρίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό οι ίδιοι (μέρος από) τις ενεργειακές τους ανάγκες, ήτοι να είναι αυτοπαραγωγοί και αυτοκαταναλωτές, και να μειώσουν τους ενεργειακούς τους λογαριασμούς»⁽¹⁰⁾.

4.3.2. Αυτό μπορεί όμως να υλοποιηθεί μόνον εφόσον προωθηθεί ένας πραγματικός ανασχεδιασμός της αγοράς ενέργειας, ο οποίος θα είναι προσαρμοσμένος στους επίσημους στόχους και δεν θα επιχειρεί να μετατρέψει απλώς το σημερινό σύστημα ούτως ώστε να ενσωματωθούν σε αυτό οι νέες μορφές ενέργειας⁽¹¹⁾.

4.3.3. Κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθούν νέα συστήματα παροχής κινήτρων τα οποία θα επιβραβεύουν τις προσπάθειες σχεδιασμού της αυτοκατανάλωσης, της απευθείας προμήθειας, της αποθήκευσης του πλεονάσματος ενέργειας και της εξισορρόπησης του ενεργειακού εφοδιασμού κατά τρόπο που θα αποφέρει οφέλη για το συνολικό σύστημα. Για τον σκοπό αυτό απαιτείται όχι μόνον ο αναπροσδιορισμός των κριτηρίων σχετικά με το τι σημαίνει αποκόμιση οφελών για το σύστημα, αλλά και ένα νέο όραμα σχετικά με τη θέση που θα μπορούσε να αποδοθεί στο «ενεργειακό σύστημα του μέλλοντος» σε ένα ολόενα και πιο αποκεντρωμένο ενεργειακό τοπίο. Σε κάθε περίπτωση, δεν είναι αποδεκτή η προσκόλληση σε ένα παρωχημένο σύστημα που προέρχεται από μια εποχή κατά την οποία η συμβατική πυρηνική ενέργεια και οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής με καύση άνθρακα παρείχαν σταθερά φορτίο βάσης.

⁽⁹⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

⁽¹¹⁾ Βλέπε υποσημείωση 2.

4.3.4. Στην ανακοίνωσή της η Επιτροπή υπογραμμίζει περαιτέρω πλεονεκτήματα της αποκεντρωμένης παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, μεταξύ άλλων τη μείωση των απωλειών δικτύου και των συμφορήσεων, χάρη στην οποία επιτυγχάνονται μακροπρόθεσμες εξοικονομήσεις στο κόστος δικτύου. Η ΕΟΚΕ συμμαρτίζεται την άποψη αυτή, ωστόσο μέχρι σήμερα αυτά τα οφέλη δεν έχουν επαρκώς αναγνωριστεί και συνεκτιμηθεί στα κράτη μέλη.

4.3.5. Η αναλυτική περιγραφή των οφελών αυτής της νέας προσέγγισης στο έγγραφο εργασίας⁽¹²⁾ που συνοδεύει την υποβληθείσα ανακοίνωση καταδεικνύει ότι αυτή η νέα προσέγγιση των «παραγωγών-καταναλωτών» («prosumer approach») δεν συνιστά απλώς ένα «χρήσιμο συμπλήρωμα των κεντρικών πηγών ηλεκτροπαραγωγής». Πρόκειται για την ελευθερία επιλογής των καταναλωτών να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στο ενεργειακό σύστημα του μέλλοντος μέσω της αυτοπαραγωγής, της αυτοκατανάλωσης, της αποθήκευσης και της εμπορικής αυτοπροώθησης.

4.3.6. Εντούτοις, στην ανακοίνωσή της η Επιτροπή δεν προσδιορίζει επαρκώς την αυτοπαραγωγή και την αυτοκατανάλωση. Στην πραγματικότητα, τα παραδείγματα⁽¹³⁾ που παρατίθενται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, το οποίο επισυνάπτεται στην εν λόγω ανακοίνωση, καταδεικνύουν ότι η κατανόηση των εννοιών της αυτοπαραγωγής και της αυτοκατανάλωσης στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι πολύ περιορισμένη. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι δύο αυτές έννοιες πρέπει να αναλυθούν διεξοδικότερα και να μην περιορίζεται η περιγραφή τους απλώς ως κατανάλωση της αυτοπαραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από μια ιδιωτική μονάδα ηλεκτροπαραγωγής μη συνδεδεμένη στον μετρητή του κεντρικού δικτύου: για παράδειγμα, η φωτοβολταϊκή ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από μια εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συλλεκτών στέγης ή, γενικότερα, η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται χωρίς τη χρήση ή τη μεταφορά της μέσω ενός δημόσιου δικτύου ηλεκτροδότησης. Η διάκριση μεταξύ του φορέα εκμετάλλευσης και του τελικού χρήστη που εφαρμολζόταν μέχρι σήμερα πρέπει να καταργηθεί, δεδομένου ότι αυτή καλύπτει μια συγκεκριμένη μόνον μορφή αυτοεφοδιασμού.

4.3.7. Άλλες ευρύτερες δομές αυτοπαραγωγής και αυτοκατανάλωσης βρίσκονται σε εξέλιξη, ωστόσο εξακολουθούν να παρεμποδίζονται σε μεγάλο βαθμό. Σε αυτές τις δομές περιλαμβάνεται, για παράδειγμα, το επιχειρηματικό μοντέλο σύμφωνα με το οποίο οι ενεργειακοί συνεταιρισμοί πωλούν την ηλεκτρική ενέργεια που παράγουν απευθείας στα μέλη τους ή οι δημοτικές επιχειρήσεις ενέργειας προμηθεύουν την παραγόμενη ηλεκτρική τους ενέργεια στους τοπικούς καταναλωτές, χωρίς τη μεσολάβηση του χρηματιστηρίου ενέργειας ή των εμπορικών προμηθευτών. Η εφαρμογή τέτοιου είδους μοντέλων θα ενίσχυε σε εκτεταμένο βαθμό τον νέο, ενεργό ρόλο του καταναλωτή και θα άνοιγε τον δρόμο για πλήρως νέα επιχειρηματικά μοντέλα, επομένως τα μοντέλα αυτά πρέπει να συνυπολογιστούν σε μια «νέα συμφωνία» («New Deal») για τους καταναλωτές ενέργειας.

4.3.8. Η διεύρυνση των ορισμών της αυτοπαραγωγής και της αυτοκατανάλωσης είναι εξίσου σημαντική, δεδομένου ότι η υπερβολικά στενή ερμηνεία που χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα (βάσει της διάκρισης της ταυτότητας του φορέα εκμετάλλευσης του συστήματος από εκείνη του τελικού καταναλωτή) στοχεύει αποκλειστικά σε μια ειδική ομάδα «ενεργών καταναλωτών». Κατ' αυτόν τον τρόπο οι μόνον καταναλωτές που μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην αυτοπαραγωγή και στην αυτοκατανάλωση είναι αυτοί που διαθέτουν επαρκές κεφάλαιο να επενδύσουν σε μονάδες ηλεκτροπαραγωγής και, ως επί το πλείστον, επαρκές χώρο (π.χ. εντός ή στις σκεπές των κτιρίων τους) για την εγκατάστασή τους. Για παράδειγμα, στην πράξη οι ενοικιαστές θα αποκλείονταν. Το ίδιο πρόβλημα ισχύει και για τους βιομηχανικούς καταναλωτές, ιδίως για τις μικρότερες εταιρείες, καθώς και για τις εταιρείες που δεν διαθέτουν δικές τους εκτεταμένες εγκαταστάσεις.

4.3.9. Από την άλλη πλευρά, οι ευρύτερες μορφές αυτοπαραγωγής και αυτόνομου εφοδιασμού που χρησιμοποιούν τα δημόσια δίκτυα —ασφαλώς, έναντι αμοιβής— συνιστούν μοντέλα που εξασφαλίζουν επίσης σε ενοικιαστές, σε μικρότερες επιχειρήσεις ή σε μέλη συνεταιρισμών κ.λπ. τη δυνατότητα να διαδραματίσουν ενεργό και υπεύθυνο ρόλο ως αυτοπαραγωγοί και αυτοκαταναλωτές στην αγορά ενέργειας, αλλά και να κερδίσουν και/ή να εξοικονομήσουν χρήματα. Ως εκ τούτου, ένας στενός ορισμός των εννοιών της αυτοπαραγωγής και της αυτοκατανάλωσης είναι άδικος από άποψη κοινωνικής πολιτικής και εισάγει διακρίσεις υπό το πρίσμα της οικονομικής πολιτικής.

4.4. Συμμετοχή των καταναλωτών μέσω διαμεσολάβησης και συλλογικών σχηματισμών

4.4.1. Η Επιτροπή κάνει επίσης λόγο για «συλλογικούς σχηματισμούς και πρωτοβουλίες σε επίπεδο κοινοτήτων ... [οι οποίοι] σε αρκετά κράτη μέλη αναδύονται με αυξανόμενη συχνότητα. Όλο και περισσότεροι καταναλωτές συμμετέχουν σε συλλογικούς και συνεταιριστικούς σχηματισμούς αυτοπαραγωγής για να διαχειρίζονται καλύτερα την ενεργειακή τους κατανάλωση. Εξάλλου, αυτή η καινοτομία από τους καταναλωτές αποφέρει καινοτομίες για τους καταναλωτές και δημιουργεί νέα επιχειρηματικά μοντέλα. Αναδύονται εταιρείες ενεργειακών υπηρεσιών, φορείς συγκέντρωσης, διαμεσολαβητές, εταιρείες διαχείρισης δεδομένων, άλλες ενδιάμεσες εταιρείες, οργανώσεις καταναλωτών και, συχνά, οργανώσεις καταναλωτών που βοηθούν τους καταναλωτές να επιτύχουν καλύτερες συμφωνίες προσφοράς ενέργειας, ενώ παράλληλα τους απαλλάσσουν από τις διοικητικές διαδικασίες και περίπλοκες αναζητήσεις. Επιπλέον, με τον τρόπο αυτό προσφέρονται νέες ευκαιρίες για τις τοπικές κοινότητες και αρχές, των οποίων οι περιφερειακές και τοπικές πρωτοβουλίες στον τομέα της ενέργειας είναι δυνατόν να αποτελέσουν εποικοδομητικό δεσμό μεταξύ των φορέων λήψης αποφάσεων, των πολιτών και των φορέων καινοτομίας σε τοπικό επίπεδο»⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ SWD(2015) 141 final, της 15.7.2015.

⁽¹³⁾ Βλέπε υποσημείωση 12.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

4.4.2. Η μελέτη που εκπόνησε η ΕΟΚΕ με θέμα την «ενέργεια των πολιτών»⁽¹⁵⁾ καταδεικνύει σαφώς ότι, στα προαναφερόμενα μπορούν επίσης να προστεθεί μια σειρά περαιτέρω οφελών (π.χ. ενίσχυση της δημόσιας στήριξης σε νέες μονάδες ηλεκτροπαραγωγής, δυνατότητες ανάπτυξης για τις περιφερειακές οικονομίες, χρηματοδότηση των επενδύσεων). Σε όλα τα κράτη μέλη στα οποία πραγματοποιήθηκε επίσκεψη η ΕΟΚΕ εντόπισε υψηλό επίπεδο προθυμίας εκ μέρους της κοινωνίας των πολιτών για ενεργό στήριξη ιδιωτικών και/ή κοινοτικών μοντέλων και/ή για εφαρμογή τους από την ίδια στην πράξη. Ωστόσο, αυτές οι πρωτοβουλίες συχνά αποτυγχάνουν λόγω νομικών απαιτήσεων, γραφειοκρατικών εμποδίων ή ως συνέπεια άλλων εκούσιων ή ακούσιων διακρίσεων.

4.4.3. Ένα παράδειγμα: οι πολίτες που διαχειρίζονται συλλογικά μια μονάδα παραγωγής αιολικής ενέργειας των πολιτών συχνά δεν μπορούν να έχουν απευθείας πρόσβαση και να χρησιμοποιήσουν την ηλεκτρική ενέργεια που οι ίδιοι παράγουν και, αντ' αυτού, είναι υποχρεωμένοι να τη διαθέσουν στην αγορά ενέργειας μέσω των εμπορικών προμηθευτών και στη συνέχεια να την επαναγοράσουν για τους ίδιους. Αυτή δεν είναι η αντίληψη της ΕΟΚΕ για μια «ενεργό συμμετοχή στην αγορά».

4.4.4. Στην εισαγωγή της ανακοίνωσης η Επιτροπή αφενός επισημαίνει ότι «η παρεμπόδιση αυτοπαραγωγής και αυτοκατανάλωσης από τους καταναλωτές» συνιστά ένα ζήτημα που πρέπει να επιλυθεί, χωρίς ωστόσο να εξηγεί επαρκώς πού και πώς ανακύπτουν στην πράξη αυτά τα εμπόδια, καθώς και ποιες ενέργειες θα πρέπει να αναληφθούν προκειμένου αυτά να εξαλειφθούν. Οι εμπειρίες πολλών κρατών μελών καταδεικνύουν ότι οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές συχνά εμποδίζουν de facto την αυτοπαραγωγή, την αυτοκατανάλωση ή τον αυτόνομο ή απευθείας εφοδιασμό, κατά μια ευρύτερη έννοια ή τουλάχιστον δημιουργούν οικονομικά και γραφειοκρατικά εμπόδια. Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν η Ισπανία και η Γερμανία. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καταρτίσει ένα ξεχωριστό έγγραφο και να το συμπεριλάβει στη διαδικασία διαβούλευσης, το οποίο θα βασίζεται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την ανακοίνωση⁽¹⁶⁾ και θα περιγράφει τα εκούσια και ακούσια μειονεκτήματα που ανακύπτουν στις πρωτοβουλίες των αυτοπαραγωγών και των αυτοκαταναλωτών, ποια γραφειοκρατικά εμπόδια υπάρχουν και πώς θα πρέπει να εξαλειφθούν οι υφιστάμενες διακρίσεις.

Αυτό συνεπάγεται επίσης ότι η Επιτροπή θα πρέπει να πραγματοποιήσει μια αυτοκριτική ανάλυση σχετικά με το κατά πόσον οι ενωσιακές διατάξεις για τις κρατικές ενισχύσεις είναι συμβατές με τις θέσεις που διατυπώνονται στην ανακοίνωσή της. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ήδη σήμερα τα θέματα της αυτοπαραγωγής, της αυτοκατανάλωσης και του απευθείας εφοδιασμού δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη στις «κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας»⁽¹⁷⁾.

4.4.5. Η ανεξαρτησία των μεγάλων εμπορικών προμηθευτών ενέργειας θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθεί στη συζήτηση σχετικά με τον ρόλο των διαμεσολαβητών. Προκειμένου να διατηρηθεί αυτή η ανεξαρτησία, κάθε περαιτέρω συζήτηση σχετικά με τα επιχειρηματικά μοντέλα των διαμεσολαβητών και το ζήτημα ως προς το ποιοι είναι οι πελάτες τους θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμη!

5. Πυλώνας 2: «Έξυπνες κατοικίες και έξυπνα δίκτυα»

5.1. Το νέο ενεργειακό σύστημα αναπτύσσεται από τη βάση προς την κορυφή. Οι συνδεδεμένες συσκευές δημιουργούν έξυπνες κατοικίες, οι οποίες γίνονται έξυπνα κτίρια, τα οποία με τη σειρά τους μετατρέπονται σε ενεργές συνιστώσες δικτύου. Οι «έξυπνες κατοικίες» αποτελούν ουσιαστικά τη βάση του νέου ενεργειακού συστήματος, καθώς επίσης και έναν ενδεδειγμένο χώρο μάθησης και απόκτησης εμπειρίας για τους νέους, ενεργούς «καταναλωτές». Πρέπει να εξασφαλιστεί καλύτερη πληροφόρηση σχετικά με τις πολλαπλές δυνατότητες που υπάρχουν ήδη στον συγκεκριμένο τομέα.

6. Πυλώνας 3: «Διαχείριση και προστασία των δεδομένων»

6.1. Οι ενιαίες και αξιόπιστες οδηγίες σχετικά με την προστασία των δεδομένων συνιστούν το θεμέλιο και την απαραίτητη προϋπόθεση για την ταχεία και μακροπρόθεσμα βιώσιμη καθιέρωση των σύγχρονων επικοινωνιακών συστημάτων. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να καθοριστούν τα ακόλουθα:

- ποια δεδομένα πρέπει υποχρεωτικά να συλλέγονται προκειμένου να εξασφαλιστεί η βέλτιστη λειτουργία·
- πώς πρέπει να κρυπτογραφούνται τα δεδομένα·
- πού και για πόσο χρονικό διάστημα μπορούν να αποθηκεύονται τα δεδομένα αυτά·
- ποιος μπορεί να διατάξει τη διαγραφή τους.

6.2. Για την ΕΟΚΕ είναι σημαντικό ο καταναλωτής να είναι και να παραμένει ιδιοκτήτης των δεδομένων του και να διατηρεί τον πλήρη έλεγχο και την πλήρη πρόσβαση σε αυτά, έτσι ώστε να μπορεί να επαληθεύει, να διορθώνει, να διαγράφει και να μεταφέρει τα δεδομένα σε περίπτωση αλλαγής προμηθευτή.

Βρυξέλλες, 20 Ιανουαρίου 2016.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁵⁾ ΕΟΚΕ, *Αλλάζοντας το μέλλον της ενέργειας: Μελέτη της ΕΟΚΕ σχετικά με τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή της οδηγίας της ΕΕ για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας* (EESC-2014-04780-00-04-TCD-TRA-EL).

⁽¹⁶⁾ Βλέπε υποσημείωση 12.

⁽¹⁷⁾ ΕΕ C 200 της 28.6.2014, σ. 1.

ISSN 1977-0901 (ηλεκτρονική έκδοση)
ISSN 1725-2415 (έντυπη έκδοση)

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL